Коммунистийн парте боацарийн цхьоагIо

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

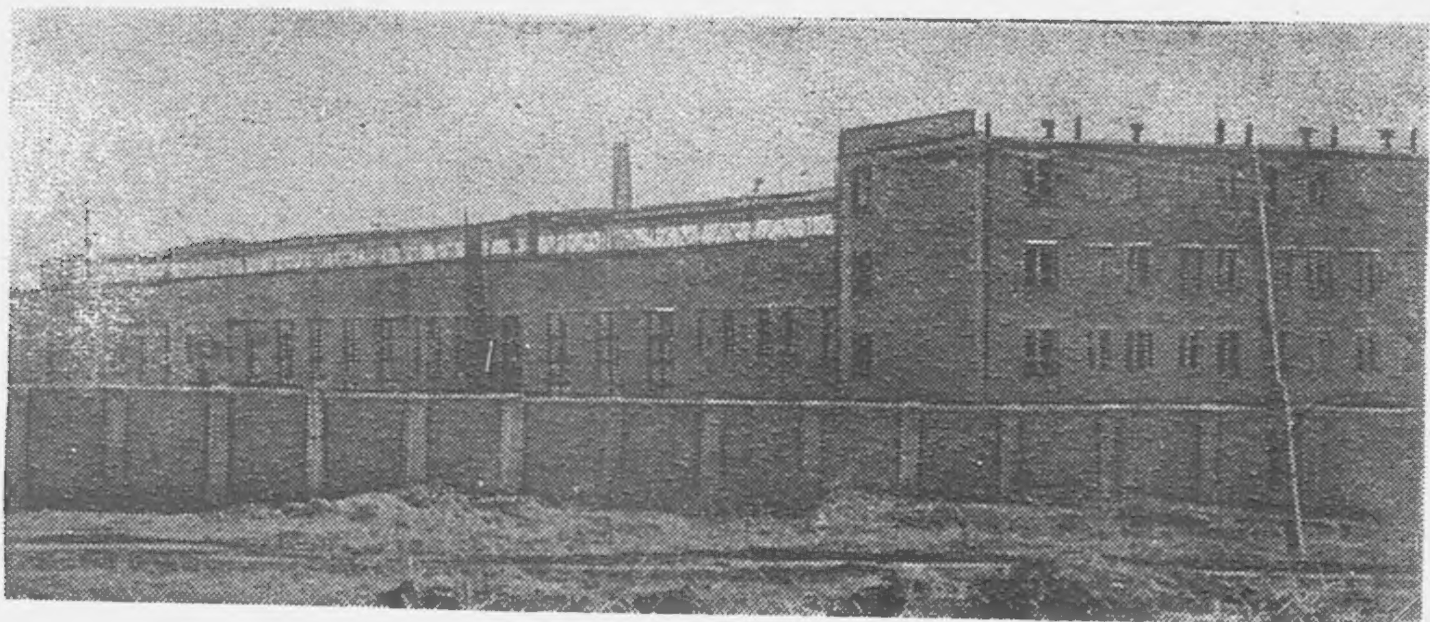
СВЕТ *арадувл 1923 шера денз*

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 23 (2648)
КIиранди
18
март
1962 шу
Мах 2 кеп.

Деррига а сага духьа, сага вахар тоадар духьа!

Фоторепортаж

Массаза а санна, советски наьха уйлаш сийрдайоахаш йоагIаш латт бIаьсти. Хьамсарча парте XXII съезд хинначул тIехьагIа эггара хьалха йоагIа бIаьсти, къаьстта дегаш гIоздоахаш а, хIаьта цIаккха ца хинначa бесса шин тайпара а я. КПСС керда Программа, вай мехка коммунизм хьалъяра программа, иштта мартовски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра сийлен декхараш тIа а ийца, деррига советски халкъ санна, доккхийча къахьегама толамашца накъа болх семилетка диъалагIча шера бIаьстанна республика къахьегамхой. ХIаране дега чу дувшаш а, хIаьта хIаране дика кхетадеш а да хьамсарча парте кердача Программа тIа хьакхайкадаь «деррига а сага духьа, деррига а сага вахар тоадар духьа» яха дешаш. Вай Коммунистически партеи Советски правительстваи советски наьха вахар тоадар духьа цахаддаш еш йола йоакхо ювца дог доагIа къаьстта тахан — дерригача халкъо шин Лакхехьара Совет хоржача дийнахьа. Диъ шу мара даьннадац СССР Лакхехьарча Совете тIеххьара хоржамаш хинна. Тамашийна доккхий хувцамаш хиннад вай республике цу лоацача хана.

Хьаьзаргья вай духхьал цхьа Наьсарен район. Тайп-тайпара дукха гIишлош я цига хьалъяь а хьалъеш латташ а. ЛАКХЕХЬАРЧА СУРТА ТIА шоана гу хьалъеш латтача электрифицированни инструментий завода керттера корпус. Ши-кхо шу хьалха эрий дада

лаьтташ мара кхы хIама доацаш моттиг яр из. ХIанз цига хьалъеш латт йоккхийча заводий комплекс — электроинструментий, нефтеприборий заводаш, трикотажни фабрика, иштта кхыйола гIишлош а. Хьалдеш латт заводе болх бергбола нах чубаха доккхий цIенош. ХIанзале хьалъяь яьннай йоккха общежити, дика столови, иштта кхы а.

Заводаца хьалкхувш боагIа къона специалисташ а.

— ХIанз болх беш, — йоах завода директора Мальсагов Арсамака, — 7 къона инженери, 6 техники. разрядаш а йолаш 100 специалисти гIалгIай ба. Дукха ба заводе болх бе баьхка кхыча городашкара эрсий специалисташ, кхыча къамех бола нах а. Цхьа барт болаш, вIаши новкъостал деш, вежарий санна, безаме къахьегаш ба уж берригаш а. Укх деношка болх бе йолалургья завода хьалхара очередь.

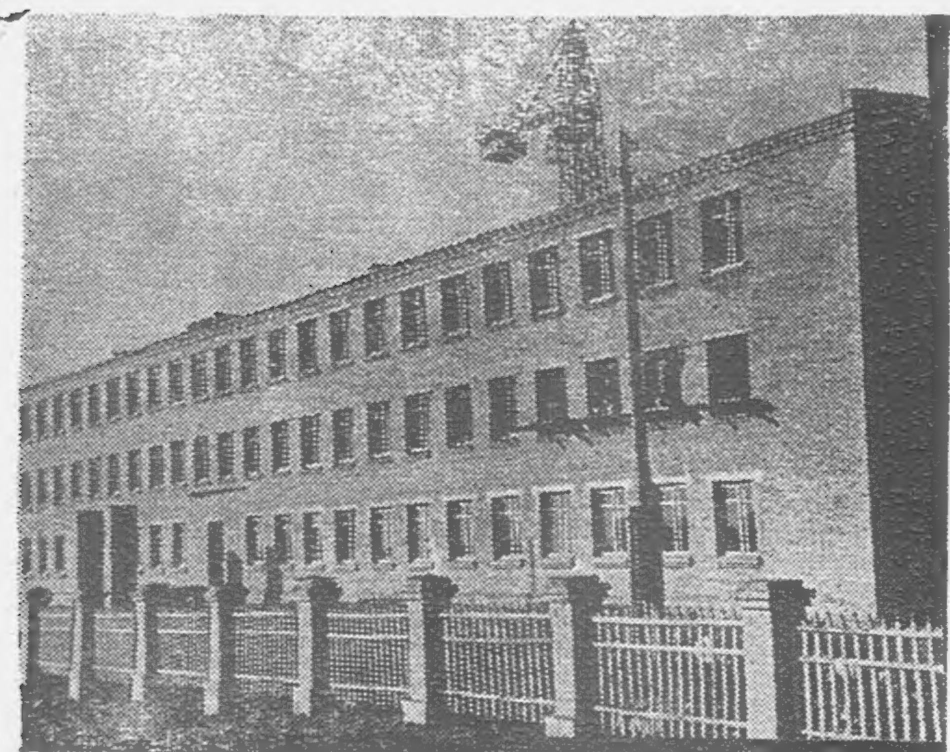
ШОЛЛАГIЧА СУРТА ТIА шоана холу заводе яьхкача кердача станокашка хьежаш боахка къона специалисташ. Кастта «хьаькъал долча» машинашца цар арахецаргья хьалхара продукци.

ТIеххьара хоржамаш хинначул тIехьагIа хьалъяь я хIанз Наьсаре болх беш йола барзкъаш тега фабрика а. Дуккхача гIалгIай кхалнаха тайп-тайпара говзалаш Iомаяьй цига. ЧIоагIа доккхал деш ба уж КПСС XXII съезда решенеех. Коммунизм хьалъяра программа кхоачашъяра тхоай низи хьинари кхо ца деш къахьегаргда оаха, йоах цар.

КХОАЛАГIЧА СУРТА ТIА шоана гу барзкъаш тегача фабрика мастер Мальсагова Любан (уралаттар) барзкъаш тегаш йола болхло Богатырева Любан.

ЧIоагIа йоакхо ю районе кхувш йоагIача тIехьен. ДIадахача шера хьалъяь яьннай Наьсаре школа - интернат. ХIанз цигарча дешархошта лаьрхIа хьалъю 300 моттиг йола общежити, хьехархошта лаьрхIа 8 квартира йола цIа. Общежитена юхе хургья йоккха столови, дешархоша производственни говзал Iомаергйола учебни гараж. Укх шера август бетта уж гIишлош хьалъяь яхара къаьстта чIоагIа къахьегаш я «Чечингстрой» треста гIишлошъяра участка Ю. Алиева бригада. Дика болх барца белгалбаьннаб, массане а сий деш бола штукатураш Мережкова Маржан, Зязикова Iабидат, плотник Арцханов Азн.

ЛОХЕХЬАРЧА СУРТА ТIА шоана гу хьалъеш латта керда общежити.

Цу тайпара масалаш кхы а доаладе йиш я. Иштта толамца кхоачашъеш латт КПСС XXII съезда решенеш массайолча моттиге. Советски халкъ, цIаккха ца хиннача тайпара дегаш ураэтта, Коммунистически парте хьалхленца сийрдача кхоаненга додаш да. Цудухьа тахан, СССР Лакхехьара Совет хоржача дийнахьа, цIаьккха а хоастае дог доагIа халкъа вахар тоадар духьа яхаш йола вай хьамсара партн, советски правительство.

А. МЯКИЕВ.
И. ПЛИЕВА курташ.

Дика хоамаш

16 ДИ ХЬАЛХА

СССР Лакхехьарча Совета хоржамий сийна къахьегама вахте лаьттача «Сунжанефть» мехкдаьтта промыслови управлене чуйоагIача Карабулакски бурув деттача контора коллективо йоккха котало яьккхай. Ханал 16 ди хьалха кхоачашъяьй цо бурув тохара квартальни план.

ХIанз мелови кIалхарча тIоанашта юкъера мехкдаьтта доалла скважина промышленноста дIаялара а, хIаьта кхыйолча моттигашкара керда тохкам бара а низи хьинари кхо ца деш къахьегаш ба бурув деттархой.

А. БАКАЛЮК.

ЯЛАТ ДIАДЕ БОЛАБЕННАБ

БIаьстан кхашкарча балхашта дика кийчо яьй Наурски района «Россия» яхача колхозе. Укх бIаьсти ялат дIаде деза лаьтта дика кийчдаьд, ерригa техника ремонт яь йисте а яьнна, кхашка балхаш деш я. Дика цIен а даь кийчдаьд дIаде фу.

Укх деношка бIаьсти дув ялат дIаде арабаьннаб колхоза механизатораш. ХIанзале 120 гектара тIа кен дIабийнаб. Эггара хьалха шин агрегат араьккхай № 1 йолча бригада механизатора В. Минаева. ХIара дийнахьа нормаш 150 процент а кхы совгIа а кхоачашъю цо.

Ялат дIаде араьккхай шин агрегат № 2 йолча бригада тракториста Г. Сенгушкина а. Дика болх беш ба сеяльщикаш нн. Коблицов, Бондарев, Назаров, кхыбараш а. Шоай нормаш 133 процент а кхы совгIа а кхоачашъю цар.

М. АЗИЕВ.

ДЕННА ДОШ КХОАЧАШДАЬД

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коммунистически къахьегама цIи лелаеча № 25-2 йолча установка коллективо квартальни план ханал дуккха хьалха — 11-ча марта кхоачашъяьй.

Планал совгIа кхы дуккха а продукташ яьхай.

Дика болх барал совгIа шоай балха кхетам массаза а лакхбеш я установка коллектив. Бригада ворхI болхло институте, 3 техникуме, вожаш болхлой-кагирхой школе дешаш, конкретни экономика Iомаеш ба.

А. ТУПИЦЫН.

Дерригаш а хоржамашка!

ТАСС-а хоам

1962 шера 16 марта Советски Союзе аргIан йола Лаьттан искусственни спутник урагIъяхийтай.

Хьалххехьа а даьча лоархIамех спутник орбита тIа яьннай перигей 217 километри апогей 980 километри йолаш. Спутнико го боаккхаш йола юкъ 96,35 минут я. Спутника орбита плоскоста экватора плоскоста тIа беш бола са 49 градус ба.

Спутника борта тIа оттаяь я Iилма аппаратура, радиотелеметрически система, 20,003-и 90,018-и мегагерца частотех болх беш йола радиопередатчик.

Спутникага хьожилгеи телеметрически лоархIамаш хьанйделгеи леладу командно-бустама комплекса Советски Союза территоре тIа йолча лаьттарча пункташка.

16 марта спутник тIехъяргья укх городий районашка: Нью-Йорк 19 сахьати 46 минути, Аддис-Абеба 20 сахьати 12 минути, Веллингтон 20 сахьати 50 минути, Лос-Анжелос 21 сахьати 18 минути, Оттава 21 сахьати 27 минути, Мельбурн 22 сахьати 26 минути йолча хана.

1962 шера Советски Союза тайп-тайпарча космодромашкара дуккха Лаьттан искусственни спутникаш урагIа а йохийташ чакхйоаккхаш йола атмосфера лакхехьара тIоанаши космически ареи тахкара программа кхоачашъяра урагIъяхийтай Лаьттан искусственни спутник.

Цу тохкамий Iилма программа е гIулакхаш де лерхIаш я:

— радиоволнаш яржар тахка лерхIаш ионосфере хула заряженни частицай концентраци йовзар;

— корпускулярни патокаши зIамигача энергей частицаши йовзар;

— йIаьххача ханара космически полеташ еш хургболча радиационни кхерам бовзара Лаьттан радиационни тIехкарий энергетически состав йовзар;

— космически зIанарийн цар интенсивноста варнацейн первични состав йовзар;

— Лаьттан магнитни поле йовзар;

— Маьлхеи кхыча космически дегIамийн лоаца талгIеш йола зIанараш йовзар;

— атмосфера лакхера тIоанаш довзар;

— космически объектай конструкце элементашта метеорни хIамаша ю воздействи йовзар;

— Лаьттан атмосфере морхий системаш дIаюха нийсъялари хьахилари довзар.

Космически аппаратий конструкце дуккха элементаш а йовзаргья.

Цу сере спутникаш урагIъяхийтарах къаьстта хоамаш арадоахаргда.

Белгалъяьккха программа кхоачашйинча советски Iилмахошка кхоачаргья атмосферан космически арени лакхерча тIоаний физика тахкара керда торонаш.

1962 шера 16 марта гор. Москван Калинински хоржамий округа харжархой собране новкъоста Н. С. Хрущева даь къамаьл

Деза новкъостий! Дег тIара чIоагIа баркал аьлар аз города Москван Калинински хоржамий округа къахьегамхоша цIаькха а, хIанз массехазлагIа, СССР Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла се оттаваьлга хайча.

Эггара хьалха са безам ба из бахьан долаш шоана, хIаьта шуга гIолла Калинински хоржамий округа берригача къахьегамхошта а дег тIара баркал алеи шун сайх бенна боккха тешам боа ца бе сай низ кхоберг ца хиларах шоана дош далеи.

Пурам да сона укхаза къамаьлаш даьчеи са цIерах дуккха дика дешаш аьнначеи берригача новкъосташта а цу тайппара баркал ала.

Цу тайпара шийх бенна тешам шин хьалхленца вай нийсхон гIулакх — коммунизма гIулакх — бахьан долаш халкъо къахьегаш а къовсам лоаттабеш а йолча Советски Союза Коммунистически партех халкъа бенна сийлахь-боккха тешам а безам а лоархI хIара коммунисто!

Дерригача дунен тIарча къахьегамхошта бIаьшерашка дага лаьттад нах боацабераши наха боацабераши боацаш йола, къахьегамо сага лерттIа, доллача хIаманца Iалаш хинна, культурни вахар лургдолаш йола общество лаьттан тIа хьалъелга. Коммунистически хьехамах дерригача дунен тIарча къахьегамхой байракх хиннай. Цу хьехамца дийзад цар шоашта дага мел латтар, шоай вахара идеалаш.

Вай мохк эггара хьалхагIа баьннаб социализми коммунизми хьалъяра наькъ тIа. ХIанз социализм кхы дац дага латта хIама, гаьннара сатувса идея яц. Из долаш дола хIама, вай вахар хинна дIаэттай. ТIехьагIа лургда а ца яхаш, социализмо таххане а доккхий материальнии духовнии рузкъаш лу общество дегIаяра кердача наькъ тIа даьннача бIарччача мехкий халкъашта.

СССР-е социализм котъялар вай воай котало хинна Iацар, новкъостий! Из я марксистсколенински хьехама котало, вайна массаза а вошал тIехь гIо-новкъостал даьча а деча а дунен тIарча дерригача мехкий къахьегамхой котало.

Ше дегIаахара кердача лагIа тIа баьннаб вай мохк хIанз. Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезде тIайийцай хIанзарча заман коммунистически манифест оалаш йола, коммунизм хьалъяра Программа.

Нагахьа санна Марксеи Энгельсеи язъяьча Коммунистически Манифесто Европе гIолла коммунизма призрак лел яхаш кхайкадаьдале, хIанз цу «призраках» хиннаб боккха низ — Советски Союзи вож социалистически паччахьалкхенаши. Хадданза дегIаух дунен социалистически система, цо шин низ совбоах, сихача темпашца дегIакхувл экономика, культура, хIаьта сурт оттадеш аьлча, из онда яьннай, бIаргаш ца дайначоа лаьттан тIа коммунизм чIоагIа чIоагIъенна хилар, кхоане коммунизмага хилар, котало коммунизмага хилар бIарга гургдолаш, селлара чIоагIа! Юхххьанцара Коммунистически Манифест ца ешаш а, дунен низаш вIаши нийсдеча хана из даькъе ца лоархIаш а Iелуш хиннараша хIанз лаьрххIа уйла тIа а йохийташ еш вай Программа, хIана аьлча коммунисташа гIулакха тIехь дIахайтад шоаш дешаш ара гIолла дIакхувсаш ца хилар.

Дерригача дунен тIара миллионаш бола къахьегамхой, вай доттагIий, Iилман коммунизмана тIехьа латтараш гIадбаха ба коммунизм хьалъеш доахача толамашта, дегIадахкара вай увттаеча йоккхийча планашта. ХIанза-м коммунизма моастагIаша а лархIац вай сийлахь-боккха хьехам уйлаш ерий кхоачашхургйоаца идеяш санна, хIана аьлча коммунизм гуччахьара хIама а хинна дIаэттай. Коммунизм — из реакце низашта, адамий общество лоацаелча санна латтийта, капиталистически мехкашка доал монополистически капиталага хилийта, сагага сага эксплуатаци яйта безам барашта бола гуччахьара кхерам. Цудухьа унзара хет царна наьха дегаш шоашта тIаувзаш йола коммунизма идеяш.

Новкъостий! Мехка Лакхехьарча Совете — вай паччахьалкхенерча Iаьдала лакхерча органе — хулаш дола хоржамаш хIара диъ шу массаза доал хул.

Из халкъа цIей да, дика традици а хинна дIаэтта цIей. Вай мехка хоржамашка дакъа лоацаш барий процент дунен тIарча цхьанна а капиталистически мехка йоаццача тайпара лакха я. Из-м кхетадеш а да, хIана аьлча Iаьдала органашка халкъо хоржараш шин дикагIа бола викалаш ба,

Америка ВIашагIкхийттача Штатий буржуазни хьисаперча вахара пропагандисташеи идеологашеи доккхал ду, конгрессе хоржамаш хулача хана шоайцига баллотироваться деш ши кандидат хул, яхаш. Лакхехьарча демократе хьисапе ювц цар из.

МалагIа ши кандидат ва цига хоржамаш хулача хана баллотироваться дераш? МалагIча партешкара ба уж кандидаташ? Керттерча буржуазни шин партегара — демократически республикански. Цхьабакъда, американцаша шоаш йоах, цу партешта юкъе практически цхьаккха башхало яц. Эксплуа-

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

НОВКЪОСТА Н. С. ХРУЩЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

(ДIахододар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

таторски классий хьашташ хьалхоаттадеш я уж шаккхе а. Цудухьа хоржамаш хулача хана къовсам латт монополистех, фабрикантех, заводчикех, вешта аьлча советски халкъо 1917 шеррехье а доалах яьхача классех болча тайп-тайпарча кандидаташта юкъе. США республикански демократически партешта юкъера эггара кертера башхало я республикански парте эмблема пилла хилари хIаьта демократически парте вир хилари. Цунах ховргда шоана американски харжархой харжар доккха хIама доацилга.

Сона хозахийтар укх хоржамашта хьалхарча кампане цхьан болхлочо даь къамаьл. Цо аьлар: «Вай советски наха — коммунисташа а парте боацараша а, — кхадж тосс цхьаннена тIехьа, цхьабакъда, бокъонца волча халкъа викала тIехьа. Из-м дукха а дикагIа да халкъаца дувзаденна шоай цхьаккха хIама ца хиларах цаI вокхал дикагIа воацача, нахага шин кандидатах цаI харжа яхача Америка ВIашагIкхийттача Штаташкарчул».

Миллионаш болча къахьегамхоша Лакхехьарча Совете бахийта белгалбаьха коммунистийи парте боацарийи блока кандидаташ — уж ба промышленни предприятейи совхозийи болхлой, колхозхой, Iилмахой, лораш, хьехархой, писателаш, инженераш, агрономаш, вай мехка Герзацарча Низий викалаш, партийнии профсоюзнии болхлой. Депутаталла хоржача кандидатех хIаравар хьалъеш латтача коммунизма белггаларча цхьан участке болх беш а халкъа вахарца айхха вувзавенна а ва. Кхыча тайпара хила йиш йолаш а дац из-м, хIана аьлча къахьегамхой депутатий Советаш — уж я мехкара деррига Iаьдал царех тийша дIа а луш халкъо хержа ший дикагIа бола къонгаши мехкарийи юкъеболхаш йола, бокъонца долча халкъа Iаьдала органаш.

Кхы тайпа да гIулакх Америка ВIашагIкхийттача Штаташкеи кхыча империалистически мехкашкеи. Цига конгрессе, парламенташка дукха а дукхагIа бараш — монополистически капитала викалаш. Бакъда, монополисташ шоаш-м наггахьа мара раьза хилац парламента заседанешка багIа. Къахьегамхой дикагIа Iехабар духьа цар парламенташка хьежабу монополистически капитала эггара дукхагIа мутIахьа бола лаьш. ХIаьта капитала цу лаьша кхы а бирсагIа лоаттабу къовсам, лораду бIаьхийча, шоаш Iуналдерий хьашташ, хIана аьлча цунах тел царна мах а. Капиталисташта хов шоашта дикагIа бола лаьш харжа а шоашта тешаме гIулакх дарах царна шортта мах бала а.

Вай тешшаме а леррагIа а кхоачашбу буржуазни обществера тийшаболх боаллаши телхан йола парламентаризм цIенъяь дIа а яьккха, «цун когаметта уйла яраи дешаш дувцараи йолча паргIатонах Iехам хургбоацаш йола учрежденеш йохкийла, хIана аьлча парламентарий шоай бе беза болх, шоаш кхоачашде деза шоай законаш, шоаш хьежа беза вахар чухь нийслуча хIамашка, шоай харжархошта хьалхашка жоп шоаш дала деза» яха сийлахь-воккхача Ленина хьехам. (Ленин, Соч., т. 25, оагIув 396).

1917 шера из декхар шехьалхадоаккхача хана В. И. Ленина ларде лийцар цIаккха лергIйоацача, дерригача дунен къахьегамхоша а санна Лакхехьарча Совете хоржамаш хулача дийнахьа вай из хинна дидездергдолча Парижски Коммуна опыт. Цу тайппара вайцига шолхонца цIей хургда 18 марта.

Парижски Коммуна, Маркса белгалъяьккхача тайпара, «болх беш йола корпораци хиннай, цхьан ханна законаш арадоахаш а законаш кхоачашдеш а» йола.

Цу тайпара «болх беш йола корпорацеш» я, хIанз, шерра коммунизм хьалъеча хана, лоархIам кхы а дукхагIа лакхлуш йола къахьегамхой депутатий Советаш. Ховш да, паччахьалкхени общественнии организаце гIулакхаш шоаех доахкаш Советаш хилар. ТIа-тIа дукхагIа общественни организацей хьисапе ерзаш латт уж, цар беррига балха юкъе дуккхача къахьегамхоша чIоаггIа дакъа а лоацаш.

Керда депутаташ херджа баларца ший полномочеш Iойохкаргйолча Лакхехьарча Совета балхах даьнна беркат хьахьокх дIадахача диъ шера вай социалистически Даьхено ше дегIаяра керда лакхаленаш яьха хиларо. Цу лакхаленашкара къаьгга гуш я, новкъостий, вай тIадолхача а, шеко йоацаш, вай тIакхоачаргдолча а коммунизма белгалонаш!

Сий долаши бехктокхамеи гIулакх да СССР Лакхехьарча Совете херджа хулга а сий долча халкъа хьалхара цига викал хулга а. Цхьабакъда, оалаш ма дарра, дукхагIа денначунгара дукхагIа хьа а дехаргда.

Къахьегамхошта хьалхашка къамаьлаш деча хана, Лакхехьарча Совета депутатий кандидаташа цIенача дег тIара а къайла хIама доацаш а шоай дагардар дувц харжархошца. Вайх цхьанне а алац шурий тоатолаши кисела бердаши хург да шоана, кхоачашде йиш хургйоацаш дола хоржамашта хьалхара лозунгаш кхайкадац.

Советски наха дика хов мехкара гIулакхаш малагIча хьала тIа да. Лакхерча органий балхагара дена лохехьарча паччахьалкхен аппарата ячейкашкеи общественни организацешкеи кхачалца гуччахьа а демократични а да вай паччахьалкхен деррига вахар. Партии паччахьалкхеи массаза а халкъаца дагаювл, халкъаца цхьана увттаю дIахо йодача хана хьалхашкахьа дIахьоргболча наькъа планаш, белгалду уж планаш кхоачашъергйола набкъаш. Цудухьа ала безам бар са тахана а, новкъостий, коммунизм хьалъеча вайна котало шишегIа йоагIаргйоацилга, е хьалха оалаш хиннача тайпара сигалара кIо белхаргбоацилга.

ХIара советски саго, хIара промышленни предприяте, колхозо, совхозо, хIара къахьегамхой коллективо болх дикагIа ме бу, парте оттаяь коммунизм хьалъяра планаш дикагIа кхоачашъергья. Нагахьа санна оттаяь планаш кхоачашъяра юкъе лаца доагIаш дола дакъа лоацилгах вайх хIаране ший сийлахь декхар лоархIаш хуле, кхача лерхIачунга сихагIа кхоачаргда вай. Коммунизм хьалъеча сийлахь-доккхача гIулакха юкъе сатийна участкаш а лоадам боаца гIулакхаш а дац. Кхыметтел коммунизм хьалъеча эггара зIамагIа йолча участке кхоачашдеш дола гIулакх а вай берригача балха тIехь хоадам беш бола лоархIам болаш хул дуккхаза а.

БIаьсти йоладеннача юххье хулаш да вайцига СССР-а Лакхехьарча Совете хула хоржамаш. Iалама а сага а керда низаш карадоагIа, хьинар чудосса ха я из. Майрра, воай деррига низаш оарцагIдаьхе, дикача фуца кхаш дIадерца бIаьстанна накъвода дика ахархо санна, накъагIо вай коммунизм хьалъяра укх бIаьстенна.

Новкъостий! ДIадаха хоржамаш, шоана махарра, 1958 шера 16 марта хилар. Цу ханне а шерра гIа боахаш долхар вай. Ленина лийрхар кхоачашдаргахьа, — эггара чIоагIагIа дегIадаьхкача капиталистически мехкашта тIехьакхер а царел хьалха довлар а духьа. Цхьабакъда, вай хьалхашкахьа ахара масштабаши темпаши цу шерашка кхы а дукхагIа лакхъеннай.

Ераш я цхьадола дукха хIамаш дувцаш йола статистически даннеш. Нагахьа санна шера юкъера лаьрхIача США йоаккха промышленни продукци дегIаяра темп цу диъ шера 2,2 процент хиннайе, Советски Союзе из хиннай 10,1 процент. Цу юкъа болат лоаладелга вайцига дегIаденад 19,6 миллион тонн, е 38 процент, хIаьта США кIезигденнад из 14,3 миллион тонн, е 14 процент. СССР-е 1957 шера денз 1961 шерага кхаччалца 67,7 миллион тонн, е 69 процент дукхагIа даьккхад мехкдаьтта, хIаьта США 1 процент мара совгIа даьккхадац из.

ДIадахача диъ шера 12 миллиони 900 эзари саг, е 24,2 процент дукхагIа хиннаб вайцига болхлоии гIулакхера нахи. Советски Союзе хьабе болх боацаш нах боаца дукха ха я. ХIара советски сага бокъо я къахьега, хIаьта ше дукха а дика а баьча балхага хьежжа обществагара мах а эц цо. ХIаьта Америка ВIашагIкхийттача Штаташка хьабе болх боацача нахах, цу юкъа 1,9 миллион саг тIа а кхиитта, доккха пхи миллион дола эскар хиннад. Цул совгIа, юкъ-юкъе мара хьабе болх боацаш а миллионаш американцаш ба.

Вай Советски Союзе бахача наьха состав сов къонъяларах хIанз кIезига бисаб хьабе болх ца хилар бокъонца фий ховш бола нах. Хьабе болх боацаш вола саг кхетавара, оалаш ма дарра, цун цIека юкъе хила веза, из тайпа саг цхьаккха де хIама доацаш виса хилар кхетаде деза. Из чувоагIа, цунга хьежаш багIа дезал: сесаги берашши, хIаьта цун цхьаккха дог даха хIама дац кхоана болх хург ма бий аьннеи царгара хала хьал аттача доаккхарг ма дий аьннеи. Иштта моттиг нийслу унахцIенача сага болх бе безам болча а хьаде хIама долча а хана, цхьабакъда, цунна бе болх бац, хIана аьлча мехка перепроизводство я. Мехка мел баха нах дуачоа а тIадувхачоа а Iалаш хинна баьннао аьнна хиннаяц перепроизводство, товараш эца наьха торо ца хиларах, дуккха нах къе бахаш хиларахи кхыметтел ца хилча вIалла даргдоацар а эца цар йиш ца хиларахи хиннай. Цудухьа дIадахийта моттиг йоацаш дус дуккха товараш. Маркса, Энгельса, Ленина ший маIан дика довзийта бола капитализма заколдованни круг ба из.

Уж тайпа порядкаш йита йиш йолаш бац капиталисташ. ЦIокъ буц яа Iомаде йиш мичай, дуларг мичад цунга из, дулхага даьнна да из. Коммунизм капитализмал дикагIа йолгах монополист, капиталист тешаве, къарве могаргдац. Фу яхилга да из—тешавелга? Тешавелга яхар, из да цо «са я» яхаш йола предприятеш халкъа доалахьа а хургйолаш, къахьегаш болча наха царех «тха я» аьнна а аргдолаш, ший капиталий доалара из валга.

Мичара лохаргва оаш шийна тайна ший дерригача рузкъаех варгвола капиталист?

Рузкъаш халкъа бе гIоргдола хIама де низ кхоачаргбац, барт тайна цхьа дезал а хинна, Iаьдал ший бе деллача болхлой класса мара. ХIаьта из дика чакхдаккхара болхлой класса эш из вIашагIтоха а нийсача новкъа йига а ховргдола парти. Исторе опыто хьахьокхачох, из тайпа парти яц коммунистически парти мара. ТIаккха мара яргьяц болхлой класса котало, хIаьта из котало яргья, яргья, яргья!

Капиталисташа мелла дуIаш дойя а сагIилгаш теле а коммунизма коталонна кIалхара бовлалургбац уж! Дош ханага хьежаш да.

Вай къахьегам, Советски Союзе коммунизм хьалъяр — из белла ло ба. Локъамаш кхорзаш йоаллача дикача цIен-наьна гIулакх мишта хул хой шоана. Нагахьа санна ло дика хуле, бод сайсе тIабоагIа. Вайцига а кхыча мехкашка а дувлача социализмаи коммунизмаи толамаша сихду социализма керда коталонаш яхара дола хьалаш вIаштIехьдалга.

Вай Коммунистически парте, вошал долча коммунистически партей болх, вай коммунизм хьалъяр — уж, сурт оттадеш аьлча, коммунизма керда коталонаш йоахилга сихдеш бола шоай тайпара ло ба.

Укхаза ба буржуазни мехкашкара журналисташ. Цар-м укх сахьате дIаяздерг ма дий, Хрущев дерригача дунен тIа революци яра, дерригача дунен тIа коммунизм чакхъяккхара тIахьехаш а ва, цудухьа машаре дахилга дувца хьашт а доацал, аьнна, и. кх. дI.

Шоай хьаштдар язде оаш, господаш! Дерригача дунен тIа капитализм чакхъялар дезаш шо а ма дий. ТIаккха дерригача дунен тIа коммунизм чакхъялга дувцара йола бокъо согара яккха шо хIана гIерт? Мичад цхьатаррара хьалаш?

Кизга чура гуш санна, вай мехкен эггара дукхагIа дегIабенача капиталистически дунен мехкен экономика юхьмараш гуш йола даннеш вIаши нийсйийча вай социалистически системах дега ондо хул. Цо халкъага йиш хулийт халкъа боахама деррига доакъош сиххача темпашца дегIакхувла, тIа-тIа сихагIа коммунизма сийрдача лакхаленашкахьа аха.

Вай программа массанена хозаш тешшаме дIакхайкаду, ерригача промышленнии юртбоахамеи производства боарамга диллача а иштта сага сих продукци яккхарга диллача а 1970 шерага кхоачача хана Америка ВIашагIкхийттача Штаташта вай тIехьакхувргхилари хIаьта 1980 шерага кхоачача хана Америка хIанзара боарам гаьнна тIехьабутаргхилари. Дукха ха йоаццаш а тIехьа Малхбузера дуккха бараш тешацар из кхоачашдулургхиларах, кхыметтел вай де лерхIараш бег а доахар. Цхьабакъда, ханаш хувцалу, хIаьта хIанз американски Iилмахошеи бизнесменашеи даь ца Iеш, президента Кеннеде ше а мукIарло ду, вай шоайл сихагIа дегIадоагIаш хилара. ХIанз цар къувсараш вай шоайл хьалхадаргдола ханаш мара яц. Фу дергда хIаьта, къувсийта. Бакъ малагIа хиннав хьахьокхаргда вахаро, — из ха хьакхачарга хIанз дукха хьежа везац.

ВорхI шера план вай тIаийцача хана дорхбенна Iехар Малхбузехьа: «Фантастически план!», «Пропагандистски план!» яхаш. ХIаьта цу хана денз кхо шу дIадаьннад, тIаккха фуд вайна бIаргагур? Алхха цу кхаь шера заданел совгIа яьккха промышленни продукци, ерригача советски промышленносто 1937 шера яьккхар миссел хIана яц аьнна я.

Новкъостий! Вай парте Программа кхайкаду Советски Союзе керттерча даькъе ткъаь шера коммунизм хьалъяь яргхилар. Тахан бIаргаго йиш я вай XXII-гIа съезд хинначул тIехьагIа дIаяхача цу кIеззигача хана чухь советски халкъо ший турпалерча къахьегамца даьраш.

Духхьал тIеххьарча биъ бетта (1961 шера ноябрера 1962-ча шера февралага кхаччалца) вай мехка хьаяь промышленни продукци ерригача хьалхарча пятилетке хьаяьчул шозза гаргга дукхагIа я, е дерригача 1950-ча шера хьаяьчул дукхагIа.

Цу биъ бетта, масала, болат лоаладаьд 24 миллион тонн, е дерригача 1913-ча шерарчул ялхазза гаргга дукхагIа.

Мехкдаьтта даьккхад 58 миллион тонн, е Сийлахь-боккха Даьхен тIом хилалерча хьалхарча бIарччача шера СССР-е даьккхачул шозза гаргга дукхагIа.

Биъ бетта электроэнерги яьккхай 122 миллиард киловатт-сахьат гаргга, е тIом хилалехьарча хьалхарча 1940-ча шера яьккхачул шозза-ахазза дукхагIа, е дерригача 1952-ча шера яьккхачул дукхагIа.

Хьажал, мел боккха гIа боахаш дода советски халкъ коммунизмага!

Москвичий сийна ала деза мехка промышленность дегIайоалаеча цар доккха дакъа лоацаш хилар. Московски промышленносто ерригга а лаьрхIача толамца кхоачаш а тIеххкхоачаш а ю план. Иштта дIадахача шера план ханал хьалха кхоачашийр Калинински района къахьегамхоша. Сона шун депутата кандидата хозахет столица районашта юкъе Калинински район хьалхарча моттиге хилар а парте XXII-ча съезда сийленца накъа дахара лаьцача социалистически яхье цунна карара кара тела ЦIе байракх ялар а белгалдоаккхаш. Толамца кхоачашъяьй укх шерара январеи феврален планаш. Мукъа ба сона, дIахо йодача хана а иштта балха толамаш доахалда оаш ала.

ХIаьта а ала декхар да ерригача предприятеша план кхоачашъяьяларе москвичий кхы а дукхагIа продукци яла йиш яр аьнна. Халахете а из хIанз а ишта дац. ДIадахача шера московски 39 предприяте шоай производственни планаш кхоачашийнзар. Кхы а вогIа хилар гIулакх январеи февралеи: промышленни продукци хьаяра план кхоачашъянзар московски 75 заводои фабрикои. Цхьабараштa хетадала мег, аз дувцаш дар, се шун кандидат хиларах тарра, ховшехьа а, къаьстта шуга, сай харжархошка а ца дувцаш берригача москвичашка дувц аьнна. Цхьабакъда, шуга аргда аз, из шоана а доагIаш хилар.

Хьадувла москвичаш воай цIагIа порядок оттаергья вай. Во тренировка яьча наьха колонна цкъаза новкъа йIаьхлуш санна, новкъа дIаьх а денна даха мегаргдац вай коммунизме — низ бараш хьалха лел, хIаьта низ боацараш цхьаннахьа тIехьа текх. Дуккха аттагIа а сакъердамегIа а да цхьоагIо чIоагIа йолча шеренгаца коммунизмага бодача новкъа гIа боахаш!

Новкъостий! ЦIенхашттара толамаш даьхад укх шерашка юрта боахаме а. Юрта боахама продуктех тела мах лакхбар е МТС-аш эргаьха тоаярца колхозаша шоашта эша техника эцар санна дола дуккха лоархIамера гIулакхаш дар бахьан долаш, колхозхоша, совхозий болхлоша, берригача юрта боахама къахьегамхоша шоаш ца кхобеш къахьегар бахьан долаш мехка юртбоахама продукци хьаелга дикка лакхденнад, диййбад хьайбаш.

Аз дукха ха йоаццаш аьлар, масала, дIадахача шера 8 миллиарди 380 миллиони пунт ялат даьккхад аьнна, е 1953-ча шера даьккхачул 66 процент дукхагIа; цIена дулх доаккхилга 8 миллиони 800 эзари тоннага кхаьчад, е 50 процент дукхагIа; хьайбай даьтта — 894 эзар тонн, е 1953-ча шерачул 80 процент дукхагIа; шура — 62 миллиони 500 эзари тонн, е 1953-ча шера яьккхачул 71 процент дукхагIа.

ТIеххьарча диъ шера паччахьалкхено дулх эцилга лакхденнад 45 процент, шура — 38 процент. Из деррига а дика долга бакъда, хIаьта а юрта боахам дегIабоалабара хьакъехьара темпаш хIанз вайна кхоачам беш яц.

Вай ца лоархIаш дита йиш яц, цкъа-дале, цу шерашка СССР-е баха нах 15 миллион саг тIакхийтта хилар, шозлагIа-дале, бахача наьха ахчан доходаш 33 процент лакхъенна хилар. Цох гуш да, дулхен шурийи товарни ресурсаш бахача наьха ахчан доходел кIеззига дукхагIа мара тIа ца кхетар.

Шоана ховчча тайпара, дукха ха йоаццаш парте Центральни Комитета Пленум хилар. Пленума балхах шоана дукха доашхаш дувца дезац аьнна хет сона, хIана аьлча цу Пленума материалаш шерра кепа теха араяьхар кепа йоазон тIа. Пленум чIоаггIа хьежар юрта боахама гIулакхашка, юрта боахама производстве а коммунизм хьалъяра хетаяь сийлахь-йоккха Программа толамца кхоачашъяра хоадамболлаш дола наькъаш белгалдаьхар. Цхьабакъда, цу гIулакха вай массане а дикка къахьега дезаргда.

Прогресса бустами халкъа хьал-торон боарам лакхбара керттера хьасти йола къахьегама овсарле Iалаьмате боккха лоархIам болаш хилар дуккхаза а дийцад аз. Ховчча тайпара, 20 шера материальни производства юкъара объем вай мехка 5 гаргга лакхъяла езаш я, е 400 процент. ХIаьта болхлой берригаш а 40 процент мара тIакхетац.

Сен чотах лакхъергья вай материально-производственни объем пхезза? Духхьал общественни къахьегама овсарле лакхъяра чотах! Вай Iилмахошеи экономисташеи эшаш дола лоархIамаш а даь выводаш яьй, белгалдаьккхача тайпара къахьегама овсарле промышленносте — 4—4,5-зза, юрта боахаме — 5—6-зза лакхъелга бокъонца кхоачашде йиш хилара, хIана аьлча из Iалашду хIанзалца бIарга ца дайннача тайпара Iилмеи техникеи дегIадаро, кадрай говзал дикка лакхъяларо, къахьегама ресурсаех дикагIа пайда эцаро.

Из декхар кхоачашделга аттача доаккхаргда советски наьха къахьегамцара отношенеш овлан тIара хувцаяларо. ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хара советски сага вахар чухь хиланза даргдоаца гIулакх хиле дIаотт къахьегам. Къахьегамцара из керда отношени хIанззехьа а дика гойт дукххача наьха коммунистически къахьегама болам бригадашка, цехашка, предприятешка хьакхолларо.

Новкъостий! Лакхехьарча Совете деча кердача хоржамашка ше йодаш Коммунистически партеи, цун Центральни Комитетои, Советски правительстваи халкъа отчет лу планаш кхоачашъярахи наьха вахар-хьал лакхдарахи. Диъ шера мехка национальни доход 38 процент лакхъеннай, хIаьта хIара сага сих лаьрхIача — 29 процент. Цу хана чухь Америка ВIашагIкхийттача Штатий национальни доход 9 процент мара лакхъеннаяц, хIаьта сага сих лаьрхIача 2 процент мара.

Национальни доход лакхъяларца дукхагIа хиннай къахьегамхой реальни доходаш. Цу хана чухь цхьан лер тIа даькхар халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошкарча болхлойи гIулакхера барийи алапей гIулакх. Болхлойи, гIулакхера барийи, къаьстта кIезига алапеш ийдеча болхлой алапеш лакх а деш, дIадихьар из гIулакх. ХIанз кердача тайпара алапеш а ийдеш балхаш деш ва 40 миллион совгIа болхлои гIулакхера саги. Семилетка йистейоаллаш кIезигагIча алапе боарам бетта 50—60 сомага кхаччалца лакхбергба, хIаьта алапе боарам кIезига алапеш ийдеча категорена лакхбаь ца Iеш, юкъерча боарамах алапеш ийдеча болхлоштен гIулакхера бараштеи а лакхбергба.

Цу шерашка дика лакхъеннай колхозхой доходаш а.

Болхлойи гIулакхера барийи алапеши колхозхой ахчан доходаши лакхъяларца цхьана бокхача боарамах лакхъеннай общественни фондай чотах хьахулаш йола наьха доходаш а. Паччахьалкхен чотах тийнна деррига ахчаши льготаши — пенси, пособи, стипенди, мах боацаш дешар хьехар, медицински Iалашвар, кхыдола гIулакхаш 1961 шера 26 миллиарди 400 миллиони сомага кхаьчар, из да 1957 шера хинначул 30 процент дукхагIа.

Цу шерашка даьча доккхача социальни гIулакхех цаI да болхлойи гIулакхера бараши ворхI-ялх сахьата беча балха денга бахар. Из дарах балха кIира ялхи ахи сахьат лоацденнад. Белгалдаккха дезаш да, болхлойи гIулакхера барийи алапеш кIезиг ца даларал совгIа, дукхагIча даькъе лакхдалар.

Доккхий толамаш даьхад наха эшаш дола товараш хьадар совдоаккхаш. Из холуш да берригача советски наха. ХIанзара декхар да, наха эшаш дола товараш арахецилга совдаккхарца цхьана цар качество тоаяри ассортимент шеръяри.

Шерагара шу массаза доала вай мехка шерлу наха чуIе цIенош хьалдар. Духхьала дIадахача диъ шера городашкеи болхлой поселкашкеи хьалдаьд 315 миллион квадратни метр йола цIенош, е 9 миллион гаргга дика вIаштIехьъяьккха квартира. 1913 шера паччахьа Россе хиннача городашкарча ерригача жилищни фондал дукха хIама ца эшшаш шозза дукхагIа я уж.

Цу хана чухь колхозхошеи юртарча интеллигенцеи юрташка хьалдаьд 2 миллиони 600 эзари чуIе цIа. ТIеххьарча пхе шера кердача цIеношка чубахар дездаьд 50 миллион советски саго — дукха хIама ца эшшаш берригача наьха диъ лагIча даькъо.

Нагахь санна вай Даьхен столица — Москва хьайийцача, укхаза тIеххьарча диъ шера хьалъяь квартираш революци ялалехьа хиннарел дукхагIа я. Ха дезаш да хIанзара дика вIаштIехьъяьха квартираш лоадам боаца аьттонаш а ца хиннача къаьнарчарца цхьанна тайпара нийсъе йиш йолаш ца хилар.

ЧуIе цIенош хьалдар иштта шерде торо хиннай партеи правительстваи чуIе цIенош хьалдара цахаддаш терко ярахи из гIулакх хIанзарча индустриальни ларда тIа вIаштIехьдоаккхаш хиларахи.

Советски нах чIоаггIа дог гIоздаьнна ба Даьхен техникеи Iилмеи дегIадоаладеш Iалаьмате доккхий толамаш дахарах, дIахо мехка культура дегIаяро а гIадбигаб уж. Цу гIулакха мел эшар да вайга, новкъостий.

Масала, вай вузашеи техникумашеи дIадахача диъ шера кийчваьв 3 миллиони 300 эзари лакхереи юкъереи квалификаци йола специалист, уж ба царел хьалха дIадахача диъ шера кийчбаьчарел 550 эзар дукхагIа.

Дег тIа курал йоацаш дувца йиш йолаш дац, СССР общеобразовательни школашкарча дешархошта цу хана чухь 8,5 миллион саг тIакхийтта хилар. Цун маIан тешшавеш хьадовзийт укх бакъдолчо — революци хилалехьарча Россе общеобразовательни школашка дешархой 9,7 миллион саг мара ца хиларо. ДIадахача диъ шера вай дешара юкъеезаб дукха хIама ца эшаш Октябрьски революци ялалехьа Россе деша баьгIараш миссел нах.

Советски Iилманнеи техникаи творчески карагIдаьннарий корта хилар укх тайпарча исторически толамех: дунен тIа эггара хьалха Лаьттан искусственни спутникаш урагIъяхийтарах. Академика А. Ю. Ишлинске укхаза къамаьл даьча хана, аз аьлар, тахан дийнахьа 3 сахьат даьлча вай цхьаькха а искусственни спутник урагIъяхийтай, хIаьта из хIанз лаьттан гонахьа го боахаш а я. Сага хьаькъалои хьинарои хьаяь хьалхара искусственни планета, вай турпалаша Ю. А. Гагаринеи Г. С. Титовеи Лаьттан гонахьа шоай цIаккха а йицлургйоаца полеташ яь хьалхара космически кемаш урагIдахийтар вай. Уж дерригаш а, иштта дуккха кхыдола доккхий карагIдаьннараш а санна, дунен Iилмани техникеи дошо фонда юкъегIоргда.

Вай общества вахаре лоархIаш а сий деш а ба халкъа интеллигенце къахьегам. Вай деррига де мел дезар дергда Iилмеи, техникеи, халкъа социалистически культуреи дIахо а, ишттача, сихача темпашца дегIадоаладара, коммунизм хьалъеш доалла сийлахь-доккха халкъ мел йоккха коталонаш йоахалургйолаш да дерригача адамашка дIа а хьокхаш.

Керда Программа кийчъеш, вай парти хьайолаелар Марксеи, Энгельсеи, Ленинеи хьадийлача общество дегIаярах долча законашкара. Марксисташ-ленинцаш ба дунен тIа сийлахь-доккхий революционни хувцамаш даьраш. Уж эггара хьалха материалисташ ба шоай мировоззренех, цар шоай политика халкъий хьашташ кIоаргга довзаш хиларцеи цар вахара экономически хьалащеи йийза лелаю.

Маркса революционни хувцамаш даьд Iилма дегIадоаладечеи дерригача дунен истори довзара хьакъехьеи, гуш йола факт — нах эггара хьалха даа, мала дезаш хилар, чу Iе цIенош дезаш хилар, хIаьта иштта политикеи, философии, дый лелабарал хьалхагIа къахьега дезаш хилар белгал а доаккхаш. Цо хьахьекхад, капиталистически общество халкъий вахара хьалаш Iалашде могаргдолаш ца хилар, адамий доккхагIа дола дакъа эксплуататорий доала кIал, хьеганза ца доалаш, къахьега а къе даха а дезаш хилар. Марксистски хьехамо дунен тIара болхлой класс общество дегIаяра перспективаш нийса кхетае Iомаяьй, социализмага, коммунизмага — эггара нийсагIча общественни стройга бода бакъ бола никъ белгалбаьккхаб. Марксеи, Энгельсеи, Ленинеи эггара хьалха хьахьекхад, духхьал социализме ерригга производство планах вIаштIехьъяккхара наькъаца мара хадданза лакхлуш дола наха эшараш Iалашде торо хулийтаргйолча боарамашка дIакхоачаеш шоаш хьаеш йола продукташ ебаергйола производительни низаш совдаха йиш ца хилар. Из тайпа общество хьалъе йиш я мукъача халкъо — бокъонца истори хьадечо.

В. И. Ленина вескеташ тешаме кхоачашдеча партена ший берригача балха чулоацам хет цун сийлахь-йоккхий идеяш кхоачашъярах — коммунистически общество хьалъярах, тешшамеи нийсеи бола машар Iалашбарах, халкъа деррига материальнии духовнии хьашташ дизза кхоачашдарах.

Цу сийлахьча гIулакхашта хетаяь я вай Программа тIа белгалъяьха коммунизма материально-технически база хьалъяреи промышленность, юрта боахам, Iилма, техника дегIайоалаяреи конкретни планаш, цар ларда тIа Советски Союзе, моллагIча капитализма мехкаца нийсйича, эггара лакхагIа бола халкъа вахара боарам хилийтара духьа.

Хоза а хеташ гIад а водаш белгалдаккха дог доагIа советски халкъо чIоаггIа мога а еш марксистско-ленински хьехам дIахо творчески дегIабар хьахьекха йола ленински парте Iалаьмате йоккха программа тIаийца хилар. Ха дIа ца а йохийташ, деррига халкъ доладеннад из практически кхоачашъе, коммунизма сийлахь-йоккха котало гарга а озаш. Из да цхьаькха а парте гIулакхи халкъа гIулакхи вIашагI къаста йиш йолаш доацилга тешшаме бакъдеш дар.

Деза новкъостий! Боахами культуреи хьалъеча вайна карагIдаьннарий мах бе хала дац: арахецача продукце дукхали дикали, керда хьалъяьча гIишлой корпусаш, халкъа вахарахьал тоадалара, культура, просвещене боарам — из деррига а хьахьокх цифрай метто. Хетаргахьа, халагIа хургда иштта белггала а нийса а дунен халкъашта юкъерча гIулакхашта карагIдаьннар диста йиш йолаш хIама лаха. Бакъда укхаза а долаш да къувса йиш йоаца ший тайпара хьокхамаш.

Вай арахьарча политикана карагIдаьнна керттерадар, советски нах цунах доккхал де йиш йолаш а ба, халкъа боахама планаш толамца кхоачашъярах санна, — из вай мехка шерра коммунистически общество хьалъяра накъа боалаш бола машар ба.

Бакъда, дунен тIа латта хьал чоалхане а кхохкаденна а да. Империалистически державай агрессивни гIозараш, социалистически мехкий толамех кхера а кхераш, герз юкъедаккхара уйлан тIара довланза да. Бакъда гаьнна тIехьайисай дунен халкъашта юкъерча гIулакхашта юха тоха саг а воацаш цар Iоткъам бе йиш хинна ханаш. ХIанз шоаш дер тIехьашкахьа юха а хьежаш де дезача кхаьчаб империалисташ. Ядерни герзеи, хIанзарча ханарча герза кхыча тайпайи монополисташ бац уж хIанз. Кхоачам хиллал из деррига а долаш я Советски Союз, цул совгIа ядерни герз эшшача дIакхоачаде йиш йола дикагIа йола средстваш — низ бола межконтинентальни ракеташ — я вайга. Вай хана хьаькъал дIадаха хила веза социализма мехкашта духьал тIом хьоабергбола саг. Цу тайпарча гIулакха тIехьа хилар хургдар империалисташа шо-шоашта тохар, хIана аьлча моллагIа а агрессор хIалакве кхоачам хиллал средстваш вайга йоландаь. Империалисташ лоархIам банза балац социалистически лагера чIоагIало а дерригача дунен тIара машар безаш дола низаш а.

Советски Союз, машар безаш дола деррига халкъаш машар чIоагIбелга а дунен халкъашта юкъера кардинальни проблемаш къоастаелга а тIагIертта чакхдаккха гIерт. Уж проблемаш, эггара хьалха германски машара договор дара дош, массанахьа а дизза а герз дIадаккхара проблема, ший ерригa формаш а из гучаювлара тайпаш а тIехьа колониализм дIаяккхара дош, халкъий теркама юкъметте латт.

ЧIоагIача машарга бодача новкъа хьалаца еза лоархIамера, дерриганенна доал деш йола лакхале — из германски машара договор дари цу ларда тIа Малхбузен Берлина дош къоастадари да.

Центральни Европерча положенена нормализаци е гIертача Советски Союза, Германски Демократически Республика, кхыча социалистически паччахьалкхений позици къаьгга гуш я. Вай хьадолалу гитлеровски Германи йохаяьчул тIехьагIа эттача хьала тIера, суверенни германски ши паччахьалкхеи тIом дIабаьнначул тIехьагIа оттадаь доазонаши долаш хилара тIера.

Вай дика кхета а бу хьинаре хьал а лоац вай союзника — Германски Демократически Республика дунен халкъашта юкъера ший позицеш чIоагIъяра тIехьа, ший суверенитет чIоагIъяра тIехьа лоаттабу къовсам. ЧIоаггIа дика а хеташ ала доагIа, цу чIоаггIа лоаттабеча къовсаме цIенхашттара толамаш хIанззехьа а даьхад, аьнна. ХIанз малхбузехьарча державай дуккха политически деятелаш царех цаI социалистически наькъаца дегIайоагIаши дегIайоагIаргйолаши яр а йолаш йола германски ши паччахьалкхе, йолаш хилара исторически факта лоархам банза балац.

Германски Демократически Республика суверенитет чIоагIъяра къаьстта боккха лоархIам болаш хилар, дахача шера август бетта Малхбузехьарча Берлина доазонаш чIоагIдеш ГДР кхоачашъяь мероприятеш. Из дар ГДР правительствас ший доазоний кхерамзле лораяра даькъера ший суверенни бокъонаш кхоачашъяр. Бранденбургски коанаIарашка социалистически Германе болхлошеи ахархошеи цIаькха а дIахьекхар малхбузенгермански реваншисташтеи милитаристаштеи, малхбузенберлински провокатораштеи Малхбоалехьа боагIа никъ царна масса хана дIакъайла хилар. Из лоархIамболлаш карагIдаьнна хIама дар, из бахьан долаш Советски Союза, Германски Демократически Республика, социализма дерригача мехкий машара договора тIехьара къовсам кхы а чIоагIагIча позицеш тIара лоаттабе йиш а хулийташ.

Шоана ховш ма дий, Советски правительствас германски машара договор дара цхьа ший тайпара фатальни ханаш ехкац, аьнна дIакхайкадаь хилар. Советски правительствас из дIакхайкадаьд германски деша хьакъехьара гIулакхаш дIа-юха дувцара, переговораш яра дикагIа дола хьалаш вIаштIехьдахар духьа. Вай безам бар шоллагIча дунен тIемах юхедиса дешаш къоастаде, германски машара договор де, цун ларда тIа Малхбузен Берлинах, цигара оккупационни Iоткъам дIа а баккхаш, кортамукъа демилитаризованни город е. Из кхоачашде гIерт вай гитлеровски Германена духьал тIом беш хиннача дерригача мехкашца цхьана. Цунах доккха хIама хургдар дунен халкъашта юкъера кхохкам лаьгIбара, дерригача дунен тIа машар Iалашбара тIехьа халкъаша лоаттабеча къовсама юкъерча гIулакхa. Цу тайпара гIулакх вIаштIехьдаккхаро реванш е гIертача малхбузенгермански милитаристий кулгаши когаши дIадехкаргдар, хIаьта дIабахача тIем тIа союзникаш хиннараша вIаши цхьана гIулакхаш леладелга юхаметтаоттадара лоархIамболлаш новкъостал а дергдар.

Гой, цудухьа Советски правительства ха а низ а кхобац германски машара гIулакх вIаштIехьдаккхара юкъе дакъа лаца дезилгах малхбузехьара державаш дIакхетае гIерташ. Бакъда ше мадарра ала дезаш да из лоархIамера дош къоастадели боарам боацца тIехьадаккхар а дог доахаш бараш цIенхашттара гIалат бувлаш хилар. Из къоастаде дезаш да, из къоаста дергда.

Дикка дукха ха я Советски Союзаи США-неи юкъе герман-

НОВКЪОСТА Н. С. ХРУЩЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

ски машара договора доагIача дешашта контакт йола. Ала йиш яц, американски викалаш а уж контакташ хулача хана цига хулаш бола НАТО гIоллара США союзникаш а нийсача позицеш тIа латт, аьнна.

ХIанз дIа-юха дувцаш латта гIулакхаш мадарра дувца безам бацар са, уж йистедаланза хиларах. Бакъда аргда аз, хьагучох, туха пунт йиай аьнна хIама хургдац вай партнеращца барта дахкара никъ лахара. Царца деш дола къамаьлаш укх тайпара да.

Вай ях: нагахьа санна тхоца цхьана германски машара договор де, из къоастадара дикагIа бола никъ, шо раьза деце, Советски Союзи кхыйола паччахьалкхенаши ГДР-аца машара договор данза яргьяц.

Вайца къамаьлаш дераша жоп лу: сабарде, тхо раьза да шуца цхьана германски машара договор деча хана вIашIехьдаха деза дешаш къоастадара никъ лаха, цу договора дизза доакъашхой тхоаш хургдеце а. ВIаши дага а даьнна уж дешаш къоастадара никъ лехачул тIехьагIа, оаш, вешта аьлча Советски Союзо, ГДР-царча машара договора кIал кулг яздергда, хIаьта вай вIаши барта дахкара хьакъехьа карагIдаьннар цу тIа дIатIа а хьоргда.

Фу дергда, оалаш долчча тайпара, кхы дикагIа дар ца хилча цу тайппара гIулакх къоастадара а раьза хила мегаргвар. Бакъда, мадарра цу хьакъехьа къамаьлаш доладелча вай партнераш къамабл мамогга лоацде гIорт. Машара гIулакх вIаштIехьдоаккхаш хьалхашка увттача, дика довзаш долча, царех лаьрххIа цIи яккха йоагIаш дарех долча ГДР суверенни бокъонаш лархIари уж езари а долаш долча дешай комплекса меттел вай партнераша гу алхха Малхбузен Берлине бода никъ мукъа хилийтара хьакъехьара дош. Из да бокъонца дола гаьнашта юкъе гIолла хьу бIаргагац оалаш дар.

Советски правительства арахьарча политика балха актива, визза бокъо а йолаш, юкъеяхьа йиш йолаш я Советски Союзо тIеххьарча шерашка герз дIадаккхара проблемаш къоастаяра наькъаш лахара инициатива ший бера дIа ца хецаш лелаяь хиларах йола факт. Бакъда, герз дIадаккхарга бодар атта никъ бац. Бакъда нагахьа санна герз дIадаккхара идея бIаьш а бIаьш а миллионаш болча наьха хьаькъалашка кхаьча яле из гIулакх вIаштIехьдаьккхар эггара хьалха ши шуи ах шуи хьалха массанахьа а деррига а герз дIадаккхара хьакъехьара программа оттаяь, цу хана денз хьинаре из программа чакхъяккха гIерта вай мохк ба.

ХIанзарча ханарча ядерни средствай долла хIама хIалакдара бола боккха низ, лаьттан тIарча моллагIча моттиге уж дIакхоачае торо хилар герз дIадаккхара проблема сихагIа къоастаяр тахан дIа ца дехаш сага сакхеташ Iе йиш йоаца тешшамера аргументаш я.

Хила йиш йолаш дий герз дIадаккхара хьакъехьа барта дахкар? Хила йиш йолаш да. Советски Союза позици дика йовзаш я дунен общественноста: вай массанахьара а дизза а герз дIадаккхара тIехьа да эггара чIоагIагIа йола дунен халкъашта юкъера контроль а хургйолаш.

Бакъда, гучох, малхбузехьарча державай политика лелаеш бараша, эггара хьалха США, герз дIадаккхара хьакъехьа барта доагIилга шоаех тийша бараша герз хьадара тIакхувш хилара кхерам мабарра кхетабаьбац, кхетадаьдац малагIча тайпара хургба хIанзарча хьалашкара тIом. Шинна а дунен тIемашка Америка ВIашагIкхийтта Штаташ шоай союзникашца цхьана котйийнай. Бакъда, США-на цу хана эггара кIезигагIа зе а хиннад. ТIема заказех тамашийна дегIаихар американски промышленность, хIаьта монополешта доккхий пайдаш а хилар. Хетаргахьа, хIанз а юхабаргбацар американски монополисташ кердача тIемах пайда эцара перспективех. Цо торо лац цар шоаш ловзаю доккхача зенера роль нийса кхетае.

Ала дезаш да, США бахача наха тIеххьарча бIаьшере шоай територе тIа тIема Iоткъам бIаргабовнза хилар, цудухьа дуккхача американцаша во кхетаду нагахьа санна тIом хуле хургдар, мел чIоагIа унзара хIамаш дахьаргда цо дерригача халкъа, цунца американски халкъ а долаш.

Дукха ха я, океана йоккха пространство юкъе а йолаш кхыча контингенташкарча тIемаша шоашта зе дерг ца хилар США лерхIалга дIадаьнна. ХIанзарча хьалашка уж а лаьттан тIара деррига мехкаш а санна, зе хила йиш йолаш я.

ХIанз хьал кхы а чIоагIагIа хувцаденнад. Вай Iилмахошеи инженерашеи хьаьйй глобальни, аьнна цар цIи тилла йола континенташта юкъе лела керда ракета; цу ракетана новкъа дац противоракетни герз.

США военщина гIертар Советски Союзо юхатехача хIамана духьал цхьа ший тайпара барьер оттае. Цудухьа цо хьаьй радарнии кхыйолчен установкай система, йодаш йола ракета, масала, Къилбаседа полюсе гIолла, вешта аьлча лоацагIа йолча линех, хьалаца гIерта лерхIаш расчет а йолаш. Керда глобальни ракеташ лаьттана гонахьа го баха а моллагIча оагIорахьа лаьрхIача моттиге кхета а йиш йолаш я. Расчеташ мел нийса я хьахойт «Восток-1», «Восток-2» яха космически кемай полеташа.

Цу тайпара пайда ца боалаш йисар Америка ВIашагIкхийттача Штаташа локаторий системеи хоам беш йола кхыйола средстваши хьаярга яхийта Iаьльмате дукха капиталаш. Уж деррига хIамаш хIанз лоархIаме яц, хIана аьлча уж установкаш латтача оагIорахьа гIолла а ца йолхаш, кхычахьа гIолла аха йиш я ракеташка США територе тIа.

Хьагучох, ца ховш хинна хIама дацар «У-2» яха Пауэрса американски самолет-разведчик, континенташта юкъеухача вай ракетий базаш цига я а мотташ, цу районага хьажар духьа Пакистанера Свердловске яхар. Цар расчетех США-на континенташта юкъеуха ракеташ еттара эггара гаргагIара никъ из ба. Цхьабакъда, нагахьа санна американски тIемахой кхыметтел шоай расчеташта бакъ хиннабале а, уж цар расчеташ хIанз цхьанна хIаманна а пайдана яц. Вайга йиш я Къилбаседа полюсе гIолла а ца йохийташ, кхычахьа гIолла ракеташ яхийта. Халкъо оалаш ма хиллара — хьо из наIарах чувоагIарг ма вий яхаш вагIа, из корах чугIерт. Хоам беш йолча средствай цхьаккха тайпа установкаш оттае йиш йоацача океаний е кхыча лостамий оагIорахьара аха йиш я глобальни ракетий. Глобальни ракеташ йолча хана вIалла лоархIаме яц хоам бара средстваш.

Глобальни ракеташ, цу ракеташта духьал даккха хIама кийчде торо хургйолаш ханнахьа гучаяха йиш йолаш яц. Ракеташта духьалара системаш хьаяра США доадаь ахча, США оборона министра Макнамара аьннача тайпара, гIетти доадаь ахча да, хIана аьлча шоашта тIадожадеш хиннар кхоачашде йиш йолаш яц уж системаш. Со вац шоана из яхар, Макнамара йоах из.

Цудухьа тIом ца хилийтара эггара хьаькъалегIа дола молха да герз дIадоаккхилга. Халкъий хьашташ кхетадарал, герз дIадаккхара хьакъехьа соглашени йинза ярг ца хилар кхетадарал, цунна кулгаш яздарал хьаькъалегIа политика яц.

Юха а белгалдоаккх аз, ядерни тIема цIералла дуккха нах хIалак ца хилийтара эггара тешамегIа дар да герз дIадаккхара хьакъехьа, герзаш хьаделга соцадареи хIанзалехьа хьадаь долча герзий йоккхий запасаш цIенъяь дIаяхареи хьакъехьа соглашени яр. Из дара ший беррига низ тIабохийташ хила а хиннай, дIахо иодача хана хург а я Советски Союз. Термоядерни тIемо де тарлургдола хIалак хилар ца хилийтара, мехкашта юкъерча гIулакхашта цIаккха а ца хиннача тайпара реалистически подход йолаш хила деза хIанз.

Хатар сенах латт аьлча, новкъостий, капиталистически дунен чу ишта лоархIаш хиларах латт: вIаьхийвар хьаькъал долаш а ва, къевар Iовдала а ва. Америка ВIашагIкхийттача Штатий монополисташ бокъонца бIаьхий, низ болаш ба, цудухьа уж Iемабац цхьаннеца а шоашта нийса а лоархIаш къамаьлаш де. Уж Iемао цаIаш боабе, вожаш кхаашца нийбе, хIаьта капиталистически дунен чу ишта лоархI: Америка монополисташа аьннар — из закон да. Цхьабакъда, хьахилар шоай лоIамера политика лелаю Советски Союз, хьахилар социалистически мехкаш. ХIаьта монополисташ къаьнарча кхетамех къаста ца ловш ба: Советски Союз, йоах, — хьалхагIа ше хинна хулчей Росси я, Октябрьски революци хинначул тIехьагIа а оахам-м 16 шу даьккхад из къоабал ца еш.

Цхьабакъда, вай моццагIе а музее дIаеннай хулчеш. Вай космически кемаш эггара хьалхагIа кхаьчад космически аренашка. Из, хулчей Росси а йоацаш, ХХ бIаьшерера Росси я! Из я Iилмеи техникеи эггара тIехдола социалистически паччахьалкхе!

Американски монополистий из кхетаде безам бац. Цар йоахтха низ кхоачаргбоацаш хIама дац, из оаха дIабахача тIема дIахьекхад! Цу тайпарча господашка ала доагIа: баьрелгаш, дIабахача тIемах башха дукха нах бовнзар США.

Массаза а ахчанца, капиталаца кIалхарбала гIерташ хиннаб американски империалисташ. ХIанз кхетаделаш, господаш, — США политикана лостам теларашка лув со, — вай ханарча хьалех цхьаккха а башхало яц хьа тIом хьоабе безам болча мехка доазон тIа уллача городаи мехка вокх оагIорахьа йисте уллача городаи юкъе. Континенташта юкъеухача ракеташта лоархIаме дац моттиг гаьна-гарга хилар: саго шоаш хьожаьччa меттахьа еталургья уж.

Сенна дувц аз из? Вай дика кхетаду тIема кхоачамаш хьадаро адамашта мел боккха кхерам тIатувс, цудухьа малхбузехьарча мехкий кулгалхошка вай ях — хьадувла герз дIадаьккх вай! Дуккхача американски деятелаша хIанз а из кхетадац. Герз дIадаккхара хьакъехьа барт бара дукха садетта дезаргда вай. Шоана ховш ма хиллара, сатоха-м вай низкхоачаш да, вай нерваш чIоагIа я, нерваш чIоагIа хилара-м вай хьаштдолччунца къовсаргда.

Цхьабакъда, керттердар новкъостий, — из шун къахьегам, дерригача советски халкъа къахьегам ба. Укхаза къамаьлаш а деш йоахар: хьайла, Хрущев миштав! Новкъостий, е Хрущевга а, е Ивановга а, е моллагIча кхычунга а цхьаккха хIама а дулургдацар царна тIехьа шо санна бола нах ца латтаре, вай дерригаш а санна дола халкъ ца латтаре!

Женеве болх дIаболабаьб герз дIадаккхара йолча 18 паччахьалкхен комитето, цхьабакъда, хIанз цох 18 паччахьалкхен а йоацаш 17-не Комитет хиннай. Вай теша безам ба, герз дIадаккхара гIулакха хьалхагIа вIашагIийнхкача комитетий, комиссей, подкомиссей бар санна ца а бусаш, цу комитета болх толамца чакхбаргхиларах. Герз дIадаккхара комитета ший балха тIехь каялийтара беррига низ тIабохийтаргба Советски правительствас.

Цхьабакъда, хьоаха ца деш дита йиш яц Женеверча переговорий перспективаш цIенхашт-та баьдъеш дола цхьаькха гIулакх. 18-не комитет вIашагIкхета ха гарга кхаьчача хана США президента кхайкадир атмосфере ядерни тохкамий сери чакхъяккха лаьрхIад ше, аьнна. Хьайла, мишта аккомпанимент дагалаьцар американски правительствас герз дIадаккхара хьакъехьа еча переговораштаl 18-не комитета чIоагIане чIоагIа тоха хIама санна, арахьарча политикера агрессивни никъ кхы цIаькха а хьахьокхаш из хиларах тарра кхетайир деррига дунен тIа США президента решени.

Ядерни тохкамаш зене хилара хьакъехьа, наьха унахцIено толхаеш долча радиоактивни осадкай хьакъехьа дувцаш хинна деррига хабараш юстара кхайсад хIанз американски политически деятелашеи кепа йоазонои. Дукха ха яц ядерни герзашца тохкамаш делга малхбузехьарча пропаганда дош ца кходеш харцахьа лоархIаш хинна, хIаьта тахан дицденнад цу хана даьха деррига бахьанаш, цхьан бартагIа кхы тайпа илли доладаьд малхбузехьарча мехкий газеташа — США-и цун цхьоагIонхойи лорабара, йоах, ца дича далац ядерни тохкамаш.

Вай парте Центральни Комитет, Советски правительство советски халкъа хьалхашка бехктокхаме я вай Даьхен кхерамзле Iалашъе, хIаьта вай даиман йоакхо а ю тIемах лораялара бола воай социалистически паччахьалкхен низ эшшача боараме хилийтара. ХIаране кхетадеш да, нагахьа санна ВIашагIкхийттача Штаташа атмосфере керда экспериментальни лелхамаш дойя, хIаьта лаьттан кIалхара лелхамаш-м хIанзалехьа а деш да цига, ший тохкамаш дарца цунна жоп даланза Советски Союз ярг ца хилар. Цудухьа, ядерни герзашта тохкамаш дарца тIема гIулакхашта вайл тIехъяргьяц США правительство. Цхьабакъда, цхьан хIамах-м бокъонца кхувргья из — цо дIайолаергья герзаш хьаделга сихдара йола керда этап, цунца цо ше харцъяйтаргья, тIехь-тIехьа унзарегIа хула, адамаш хIалак дергдола герзаш хьадара а ца лоаттаеш, Советски Союзои ВIашагIкхийттача Штаташеи машарерча гIулакхашта яхь лоаттаяр ловш долча халкъашка.

Вайна новкъа да, ядерни тохкамаш делга юхадIадоладе, аьнна, соцам тIаэца йиш йолаш США правительствана хетар. Боккха бехктокхам ба дунен халкъашта хьалхашка цо шийна тIаийцар. Цхьабакъда, са безам ба, новкъостий, шо тешаде, ВIашагIкхийттача Штатий цу решене, мел ца барал совнагIа, кхы тIа чIоагIбергба, ядерни герзашта тохкамаш дар соцаделга а шийца чулоацаш, герз дIадаккхара тIехьа лоаттабеча къовсама вай тIабохийта низ.

Ядерни тохкамаш делга соцадара хьакъехьарча соглашенена дика лард хургйола предложени еннай Советски правительствас. ХIанз паччахьалкхенашка йолаш йолча ядерни лелхамаш гучадоахача къаман средстваех пайда эца тIахьожама, аьннад вай. Малхбузехьарча паччахьалкхений викалаша йоах, ядерни герзашта ду тохкамаш соцадара тIахьожам лоаттабелга къаман средствашка Iалашдулургдац. Цхьабакъда, из духьал доагIа массанена а довзаш долча бакъдолчоа. США даьча ядерни лелхамашта регистраци яьй Советски Союзе, хIаьта Советски Союзе даь лелхамаш, США атомни комиссе хоамах хьаховчча тайпара, тIахьожама йолча американски къаман средствашца дIаяздаьд.

Долче, хIара экккхийта атомни герз алхха СССР-еи США-и тIахьожама кIал лаьтта а ца Iеш, кхыча паччахьалкхений а, цу даькъе ядерни лелхамаш гучадаха йиш хулийта аппаратура шоаех дуккханешка йола нейтральни яраш а иштта шоашта юкъе а йоагIаш, тIахьожама кIал латташ хилча, малагIа къайлагIара ядерни герзашта ду тохкамаш да дувца йиш яраш. Дунен халкъашта юкъерча тIахьожама система оалаш йола хIама а вайна тIагIертаер, вай територе тIа Iо а йилла тIахьожама цIерах шпионаж, тIема разведка лелаеш хургйола. Цунна вай цIаккха а дIатIагIоргдац.

США президентои Великобритане премьер-министреи шоаш цхьан яьча заявлене тIа мукIарло дир атмосфере ядерни герзашта тохкамаш делга соцадара тIахьожам оттабара къаман средстваш кхоачам болаш хилара, цхьабакъда лаьттан кIалха ядерни герзашта къайлагIа тохкамаш де йиш я, яхаш, къарлу уж.

Цхьа къайле гучайоаккхаргья аз шоана, новкъостий. Лаьттан кIалха ядерни герз эккхийтар тIахьожама къаман средствашца гучадаккха Iилмо торо лулга вайна ховш дар. Масала, США лаьттан кIалха ядерни герзаш лелхийтар дIаяздора советски Iилмахоша а кхыча мехкий Iилмахоша а. Лаьттан кIалха ядерни герз эккхийтар гучадаккха тарлургдац, яхаш къарлу малхбузехьарча паччахьалкхений викалаш харцлувлга дIахьокха лаьрхIар вай тIаккха.

Шоаш къора ба моттийта гIерташ цхьаболча наха хьувзадер гучадаккхара вай пайда ийцар довзаш долча халкъо деш хинначох. Из гучадаккхар цхьаццайолча хана укх тайпара хул: сагага оал: «Иван, хьадал сона!» Цо из шийна дIа ца хеза кеп оттаю. ХIаьта цунга: «Иван, хIахьий, дIаэцал ер!» аьлча, из цунна дика дIахоз.

Гой шоана, вай из халкъа говзал оттайир, хIаьта из дика чакх а даьлар вай.

ХьалхагIа цу тайпара лелхамаш воаш даьдеце а, хIанз дукха ха йоаццаш Советски Союзе лаьттан кIалха ядерни герз эккхийтар. ТIаккха хIаьта? Цу дийннахье а хIана кхайкаданзар аьнна, атомни энергена йолча США комиссес дIакхайкадир Советски Союзе лаьттан кIалха ядерни герз эккхийталга гучадаьннад шоашта, аьнна. Мамогга сихагIа барт бара тIаккхувш хиннабац-кха хIаьта, лаьттан кIалха даьча лелхамашта регистраци е йиш яц а яхаш, ядерни герзашта лаьттан кIалха тохкамаш делга соцадара дунен халкъашта юкъера тIахьожам оттабелга тIагIертадеш хиннараш.

Цо кхы цIаькха а бакъду, ядерни герзашта тохкамаш дар соцаделга юхадеттар, тIахьожама система кийчъелга а доацаш, ядерни герзашта тохкамаш делга соцадара хьакъехьа барта яхка малхбузехьарча паччахьалкхений безам ца хилар долга.

Новкъостий! Герз дIадаккхара проблема къоастаяра тIакхувш да вай, хIана аьлча вай дика кхетаду, тIема кхоачамашта еш йола Iаьльмате йоккхий расходаш мел низкъала халкъашта тIаювш, мел унзара тIехьале я тIема еча кийчонах тIаккхача тарлургдар. Долла хIама хIалак дергдола герз хьадарга хIанз дIаухийташ дола рузкъаш, нагахьа санна наьха материальни хьал-торо тоаяргахьа, Iилма, культура дегIайоалаяргахьа, маьрша хIама хьадаргахьа тIалостадоре ма чIоагIа раьза хинна паргIата садоаккхаргда-кха халкъаша! Цхьабакъда, нах хIалак бу герзаш хьадарах шоай рузкъаш дебадеш, бIаьхи хулаш ба дуккхача хана денз монополисташ. Уж къайлакхухьаш а бац «машара унзарленах», герз дIадаккхарах шоаш кхераш хилар.

Мехка экономически а финансови а вахар чухь гIуртболларгбар герз дIадаккхара хьакъехьа соглашени йича, герз дIадаккхаро цIаккха а метта йоагIаргйоацаш толхаергьяр американски экономика яхаш йола «теори» шерра йоаржаеш ба США монополисташ.

Дуккха адамаш доадара лаьрхIа герзаш хьадар къахьегамхошта шоашта пайдана да, хIана аьлча цу дешо царна болх лу, шоай дезалаш кхаба торо хулийт яхаш, цIенхаштта из бакъдеш ба империализма идеологаш. Нагахьа санна герзаш хьаделга соцадойя, промышленноста машарерча доакъошка де хIама а ца нийслуш, кхы а миллионаш тIаккхетаргба бе болх боаца нах, яхаш йола уйла наха чуйолла гIерт уж. Из геттара эхь дайнача тайпара нах Iехабелга да. Дуккха адамаш хIалак деш, маьрша городаши, юрташи йохаеш дола герз хьадеча балхах мара дуккха миллионаш болча болхлой баха торо хургйоаца хьал дIачIоагIде безам ба монополистий шоашта тIадоагIача пайдай духьа. Капитализм къоастае йиш йоацача вIашдухьаленаша дIалаьца хилар, общественни система а йолаш цо йоаккха ха кхоачаялар хьахьокх цо.

Герз дIадаккхара хьакъехьа соглашени яра цIенача дагара тIаккхувш, из бахьанце тIагIертта къовсам лоаттабеш я Советски Союз. Вайна Iаьльмате хийра я саг гоама волаш йола империализма идеологи, хIана аьлча лаьттан тIа деррига халкъашта коммунизмо дIачIоагIду Машар, Къахьегам, ПаргIато, Нийсхо, Вошал, Ираз.

Герз дIадаккхара хьакъехьара соглашени алхха Советски Союза, социалистически мехкашта мара пайдана яц, США-неи цун цхьоагIонхоштеи цох зе даргда, яхаш, кхайка а кхайкаш, герз дIадаккхара тIехьа вай лоаттабу къовсам цхьа тактически киловзал санна бувц империализма идеологаша.

Шин социальни системана юкъерча экономически яхье, йоах цар, хIанз тIема гIулакхашка ухийташ дола рузкъаш нагахьа санна машарерча доакъошта цо тIадерзадойя СССР-а кхы а дукхагIа пайда эцаргба ший экономика дегIайоалаяра йолча ерригача торонех.

Шоаш иштта яхача хана империализма идеологаша, хьагучох, уйла яц цу тайппарча мукIарлонах империализмана шоай низи Iаьльмате дукха материальни рузкъаши адамашта беркат даргдолча новкъа а ца дохийташ, цунна зенна хургдолча новкъа дахийтанза халкъаш ца доалийташ йолча, тишлуш йоагIача капиталистически строяна еш йола шиш бола приговор хилара. Творчески къахьегама иразе машаре дахара сийрда перспективаши кхоачийт халкъашка коммунизмо.

Массане а деррига а герз дIадаккхара программа — советски халкъо луш дола наказ, партеи правительстван кулгалхошта харжархоша луш дола наказ санна лоархI оаха. Из наказ кхоачашдар духьа лоаттабу къовсам оаха мелболийтаргца хиларах тийша хила мегаргда шо.

18-не Комитетерча вай делегацена тIадиллад Советски правительствас, герз дIадаккхара хаьдда гIулакхаш чакхдахара хьакъехьа барт бара хьинаре тIаккхувш хила, аьнна. Селхан кхыча мекашкарча гIулакхий министра новкъоста Громыко, дунен халкъашта юкъера чIоагIгIа тIахьожам а оттабеш, массане а деррига а герз дIадаккхара договора проект еннай Советски Союза цIерах. Цу деша соглашени яра мел эшар луш я договора из проект.

Цхьабакъда, кхетамца мах бе беза, новкъостий, латтача гIулакхий хьала. США, Англи, Франци, Малхбузехьара Германи, иштта кхыдараш санна долча капиталистически мехкашкарча халкъаша, хьацучох, кхоачам боллаш кхетадаьдац герзаш хьаделга сихдар мел кхераме хIама да, цу мехкашка хIанз а боарамах дукха бац атомни Iоажала духьал хоадам боллаш къовсам оттабара юкъе баха нах. ДукхагIа бола нах раьза-м бац сихдаь герзаш хьадара политикана, цхьабакъда, из политика дIаякккхийтара цар тIаккхер хIанз а кхоачам боллаш хьинаре дац. ХIаьта цхьабараш моллагIча бахьанийца баьнна а кIалхарбовла, юстара хила, Рокфеллерен монополистически капитала кхыча викалашеи уж тувла а беш ювцача чIоагIаленашка хьулбала шоай вIаштIехьдаларга сатувсаш ба.

Ядерни тIемах кIалхарвала цаI мара никъ бац — ца хулийташ юхатоха беза из. Низ бола цхьа тоатол а хинна хьалгIовттанза а сихдаь герз хьаделга соцаделга дIадеханза а даргдац халкъаш. Герз Iодиллара духьала бола деятелаш хувца а цар метта халкъа хьашташ бокъонца кхетадуи халкъа хьашташта тIехьара политика, машареи дунен халкъашта юкъе бартцхьоагIо хилареи политика дIаяхьа кийчча бола нах увттабе гIерта а декхарийла да халкъаш. Машара тIавуга дIоагIа дуккха нах цунна хьинаре оарцагIа балар да.

Герз Iодиллара дешай хьакъехьа Советски Союза позици е харцахьарча оагIорахьара ювцаш е лаьрххIа телхаеш бола нах ба. Цар йоах, герз Iодиллара тIехьа вай деш дола тIахьехамаш зулмане а, кхыметтел, кхераме а да, хIана аьлча цу тайпарча тIахьехамаша колониальни низ-Iоткъамах шоаш мукъадовла къовсам лоаттабеча халкъаштеи хIанзе а политически шоай лоIаме даьннача, цхьабакъда кхыча мехка монополистически капитала доалах хIанз а дизза мукъадаланза долча халкъаштеи зе-м ду. Империалистий оагIорахьара болча кхерам юхатоха герз Iо а ца дуллаш, герзаца кийчдала деза уж халкъаш, йоах цар.

Вай лерхIа а лийрхIад, лерхIа а лерхI колониализма гIабаех хIанз а мукъадаланза долча халкъашта шоаш мукъадоахалургдац къовсам а лоаттабеш мара, аьнна цунца герзаца чIоагIало лувцаш а. ХIаьта хIанзэхьа а мукъадаьнна долча халкъашта шоай лоIаме хилар а лоралургдац къовсам а лоаттабеш мара, кертага кхаччалца герзаца кийчбеннача колонизатораштa, империалисташта хIама тохалургйолаш герзаца кийчделча мара. Цул совгIа, из яьха ца Iеш, вай дикка экономически новкъостал а ду царна, цунца империалисташтеи колонизатораштеи духьал лоаттабеча къовсаме, шоай лоIаме хулга чIоагIъдара тIехьа лоаттабеча къовсаме новкъостал дар дехаш вайга кхайкача паччахьалкхенашта герз даларца новкъостал а деш.

Герз Iодиллара вай тIахьехам беча хана а цу тIехь къовсам лоаттабеш а вай лерхI ерригапаччахьалкхенаш герз Iодилла декхарийла хилар, эггара хьалха эггара чIоагIагIа валар дахьаш дола герз — ядерни герз дола паччахьалкхенаш а йолаш. Вай тешаш да массане а деррига герз Iодилларо колонизатораштеи империалисташтеи духьал нийсхон къовсам лоаттабеча халкъашта боккха пайда бахьаргхиларах. Кхетадеш дециий империалисташ герз Iодилла раьза ца хилара керттерча бахьанех цаI из Iодиллача кхыдола халкъаш шоашта каралоаттаде йиш хургйоацандаь хилар. Герз Iодилларах халкъий кортамукъале хIалакьерашта а боацаш, шоаш мукъадала нийсхон къовсам лоаттабеча халкъашта пайда баргбар.

Колониализма системах юхедисараш нув хьеккха дIадоахаш, империализм тIалатта чIоагIале йохаеш болча дунен къамаш-мукъадахара боламо доахача толамаша гIаддуг вай. Колониальни мукъа ца хилара гIабаш доладаь цаIи ахи миллиард совгIа бола нах, политически шоай лоIаме хилар яьккха итташ паччахьалкхенаш — иштта я укх тIеххьарча шерашка халкъий къамаш мукъадахара къовсамо яьккха боккъал дар аьлча уйла цецйоаккхаш йола итог.

Вай шек дац кастталашха цунна тIа къамаш-мукъадахара боламо даьха кхыдола толамаш тIатоха йиш хургхиларах. Кортамукъале яккхарен къам ший лоIаме хиларен наIарга дIакхаьчад турпала алжирски халкъ. ЦIий Iо а ухийташ ворхI шера тIом лоаттабаьчул тIехьагIа тIема цIи соцаярахи Алжир ше къастара хьалехи йола официальни переговораш йинза яргйоацача яьлар французски правительство. Алжира халкъа дага латта нийсхон гIулакхаш хIанз йолаш йолча переговораша кхоачащдича а цу районе машар оттабича а бакъахьа дар. Из хургьяр алжирски халкъа йоккха котало а цунца цхьана Францена шийна йола атто а.

Цхьадолча кхыча колониальни мехкий халкъий къамаш-мукъадахара болам а хоадам беш болча лагIа тIа баьннаб. Цу дерригане а йоах, шоай лоIаме долча мехкий дезал а юкъе кхы а дуккха мукъаьнна паччахьалкхенаш чуйоагIаргья.

Къамаш-мукъадахара болама сийлахь-доккхий толамаш дахара лоархIаме фактор а хинна дIаэттар цу болама социалистически система низах чIоагIале лувца йиш хиларах а шоай лоIаме хилара тIехьа къовсам лоаттабеш дола халкъаш тешшаме лораде. Советски Союзи сийлахь-йоккхача социалистически лагера кхыдола мехкаши хилар а.

Исторе хьахьекхад социализма лагера новкъосталца мара халкъашта вай хана колониализма гIабаш дIадоахалург ца хилар. Цу ханна чухь шоаш мукъадовлара тIехьа тоIадаь доаххача халкъаша лоаттабеча къовсамо чIоагIъю дунен халкъашта юкъера социализма позицеш а. Ерригача революционни теченеша вIаши гIулакхаш леладаро: социализма, къамаш-мукъадахара боламо, дунен пролетариата классови къовсамо, империализма лардаш юаш юхаергйола низ бола цхьа тоатол хулаш уж вIашагIкхетаро — цу дерриганеша хьахилийтай кортамукъален, демократе, социализма принципаш тIа дуне кердадаккхара исторически процесс, вай цун тешаш а цунна юкъе дакъа лоацараш а да.

Цхьабакъда, вахаро вайна хIара минута дагадохийт шоай къамаш кортамукъа хилийтара тIехьа колониальнии кхычарна кара долчен халкъаша лоаттабу къовсам йистебала гаьна хилар. Цу къовсама баррикадай арахьарча оагIорахьа латт ший позицеш дIаяла ванне а дагавоаца, кортамукъаленна тIехьа гIатта а доагIаш гIетта халкъий дог доладе, хIаьта карагIдоале шийна карардаьнна хьалха ше лоаттадаь доал юхаметтаоттаде дагавола низ бола а опыт йола а моастагI.

Португальски колонизатораш гIерт Анголера къам-мукъадаккхара болам цIела корчабе, цу мехка городаши юрташи цIерца йоага а ю, йоха а ю цар.

Дунен тIарча империализма Конго леладу тийша балхаш тIатIа хьаьргIа хул.

Хьажал шоай мел чIоагIа мос гIетта хьайзар голландски колонизатораш законах дола индонезийски лаьтта — Малхбузен Ириан мукъайоаккхилга законах деха а доагIаш Индонезе правительствас дIадийхача.

Дуккха шераш да массанена а гуш США Къулбехьен Вьетнама чурча гIулакхашта юкъелелха. ХIанз ше оттабаьрех тийша ца Iеш, американски военщина ше йолаеннай къилбаседени Къулбехьени Вьетнам машаре вIашагIтохара тIехьа къовсам лоаттабеча вьетнамски патриоташта духьал дIакхайкабанза бола тIом бе.

Шоай лоIаме хилар тIехьа къовсам лоаттабеча халкъашта новкъа отта империалисташ гIерташ хиларах хьахула кхохкамеи сатем боабеш долеи кхыдоа кхуврчаш кIезига дий.

Нейтральни политика лелаергйола ший лоIамера Лаос хьаяра тIехьа да тхо, яхаш кхайк США империалисташ хабарца.

Цхьабакъда Лаоса нейтральни политика лелаергья аьнна Лаоса правительства дIакхайкадаьчул тIехьагIа кийч ма дирий Америка ВIашагIкхийттача Штатий правительствас Лаоса законах йолча правительствана духьал тIом болабаь реакционни низаш. Америка ВIашагIкхийттача Штаташа хьайир мятежникий правительство оалаш яр, герзаца Iалаш а дир, хIанз хьал а лоац реакционни низаш.

Вай шек дац империалисташа де лаьрхIараш дохаргхиларах, Лаоса халкъо котало йоаккхаргья, империалистий хьашташта тIехьара яр а йоацаш, халкъа хьашташта тIехьара политика дIахьоргйола правительство хургья цун.

Халкъий кхелаш е могаргдоацача баьннаб империалисташ хIанз. ЗIамига дале а доккхий дале а, деррига мехкий халкъий шоаш къаьста даха шоай мехка шоашта еззаш йола общественнии социальнии строй харжа бокъо я. Цудухьа США-с Куба хьакъехьа лоаттаю агрессивни политика бакъе йиш йолаш цхьаккха хIама дац. Цхьаккха хIамах бузаргбоацаш яьккха хиларо буг США монополисташ Куба кортамукъал езача халкъа духьалара зулме авантюраш лелаярга, Куба чурча гIулакхашта юкъе лелхарга. Цхьабакъда, империалисташ мелла хьаьрбаьнна хьовзарах кубински халкъ котдаргда, хIана аьлча ший кортамукъали ше лоIаме хилари лораеш да из. Цун оагIонгахьа ба деррига социалистически мехкий, кортамукъал мел езача дерригача халкъий безам, цар хьал а лоац из. Советски Союзо шийна мамогга хьал а лаьцай, хьал а лоацаргья нийсхон тIехьа лоаттабеча къовсаме Кубински республика.

Новкъостий! Советски Союзо дIа а кхихьай, тIехьа тIайоагIача хана дIа а кхухьаргья нийсхон, хьинаре, маькара арахьара политика, къоастае ха кхаьча дунен халкъий проблемаш къоастае, халкъий машаре вахар лораде, паччахьалкхенашта юкъера доттагIали барт-цхьоагIой дегIайоалаяра новкъостал де гIертаргья. Цу политико вай Даьхен сийлеи йозалеи лакхъю!

Советски Союз цхьаң строях йода кхыча социалистически мехкашца. Вай низ бола герз, вай низ социалистически мехкаш доттагIал долаши вIаши кхотаденнеи хиларах латт. Толамца дIахьалхашка гIоргхиларах бола шеко йоаца тешам ба из, дунен тIа машаре вахар лоаттадара керттерча хьалех цаI да из.

* * *

Новкъостий! 18 марта советски нах хоржамий урнаш тIа гIоргба коммунистийи парте боацарийи кандидаташта кхадж тасса. Шек воалилга яц хоржамаш партеи халкъеи йохаргйоаца цхьоагIо дIахьокхаш йола керда демонстраци а хинна дIаоттаргхиларах. Цу цхьоагIонца латт Советски Союза низ духбувлаш болчарех цхьа хьаст, из ба коммунизм котйоалаш йоагIача мехка толамий хьаст.

Шекволилга яц укх хоржамашка коммунисташа, дIаяха хоржамий кампани хиннача хана а санна, цхьа барт а болаш депутаталла оттабьча парте болча а парте боацача а кандидаташта тIехьа а кхадж тоссаргхиларах. ХIаьта партийни боацараша а иштта цхьа барт а болаш, партийни боацараштa а коммунисташта а тIехьа кхадж тоссаргба.

Советски Союза халкъаш укх хоржамашка долх цхьа дезал а хинна, шоай низ вежарашха долча доттагIлах латтилга, беррига мохк дегIабоалабеш а хIаьта иштта хIара республика къаьстта дегIайоалаеш а даьха толамаш. Советски Союза халкъий дуккхача къамах латтача берригача дезала цхьана низ тIа а бохийташ хьахиннилга дика ховш.

Вай тIехьа-тIайоагIача хана а декхарийла да халкъий вежарашха дола доттагIал чIоагIде а мамогга лораде а, из доттагIал вайна карагIдаьннарех, эггара тIехдарех цаI долга, вай социалистически Даьхен низ а из эшалургйоацаш хилар а духдувла низ бола хьаст из болга сийлахь дага а лоаттадеш.

Советски Союза Коммунистически партена ший декхар гу халкъацара ший бувзамаш кхы а чIоагIагIа чIоагIдарца, цун дег чура хьашташ дувцарцеи чакхдахарцеи, советски халкъа массаз а денал дола авангард хиларца. Йштта хиннад массаза а, хIана аьлча парти халкъа духьа яха а ях, халкъа гIулакх деш а я. Советски наха Коммунистически партех ший денал дола, тешам бола, бIубенна авангард лерхI.

Даьхала хийла вай сийлахьйоккха Даьхе — Советски Социалистически Республикай Союз!

Даьхала хилда коммунизм еш доалла советски халкъ!

Машара, къахьегама, паргIатона, нийсхо хилара, вошала, ираза тIехьа!

Ленина байракха кIал ленински парте хьалхленца — дIахьалхашка, коммунизмага!

(Новкъоста Н. С. Хрущева къамаьл чIоагIа, дIаьхдаь деттача тIоараша сецадора)

* * *

Вай мехка паччахьалкхен лакхерча органа шоай депутаталла кандидатаца — Никита Сергеевич Хрущевца харжархой вIашагIкхетарга радиоприемникашка хьалхашка ладувгIаш а телевизорашка чугIолла хьожаш а хилар миллионаш бола советски нах.

Дыно дувцар харцду медицина

М. АНАНЬЕВ,

экспериментальни хирургически аппаратуран инструментийн Iилма - тохкама института директор

I.

«Дала хьакхеллад сигален лаьттен», тIаккха дуне кхелла доалача тIеххьарча дийнахьа «саг хьакхеллав дала», — иштта дувц библе тIарча легендаша. «Саг хьакхеллачул» тIехьагIа цо ший «йоакхо» йоацаш йитайоацал цун тIехьенаш а, яхаш дувц.

Саг вахе а лай а, хоза хуле а айпе хуле а, унахцIена хуле а, цамогаш хуле а — долла хIама даьлагара да аьнна хийттад наха. «Долла хIама даьлагара да», «дала аьннад», «дала тIадожадаьд» — из да киназо даьлах тешаш волчоа бIаьшерашка тийнна дына-вахара «хьаькъал». Кхыметтел лазарах ший бер делча а, мутIахьа а хиле оалаш хиннад: «Дала хьаденнад, дала дIа а ийцад».

Шоашта йолча гIойленна наьха боадонахи кхетам ца хиларахи пайда а эцаш, церковникаша унзарбаьхаб нах, лаьтта даьржа лазараш (мораш), тIемаш, моцал, йокъал, Iаьржа хиш ахар, цIераш ювлар «сигалара десса Iазап» да а яхаш.

УнахцIена хила а низ хилийта а, вахар дIаьхде, бIаргаш дайначунга бIаргаш хьалакхийта, айп хиннар верзаве, Iоажал ше а эшае Iомавалара бола наьха безам IотеIабеш, боабеш хьабенаб ды. БIаргагуш хIама а доацаш «хьаькъал долаши низ кхоачаши» волча даьлах тешилга да цо сага даим хьийхар.

Цхьабакъда, советски Iилмо, цу даькъе медицинскичо а, денна гучадоах сага хьакъехьа, цун вахара, унахцIенон, низа хьакъехьа йоацаш йолча «даьла кхелах» дувца харц фаьлгаш. КПСС Программа тIа яххача тайпара, хIанзарча Iилмо «тIа-тIа дукхагIа гучадоаккх дунен сурт, сага дукхагIа карадерзаду Iалам, цхьаккха моттиг йитац Iаламал лакхехьа низаш да яхаш дыно дувцача харц хабарашта».

Уж дешаш духхьал медицинана доагIаш а да. Кхы юхадоагIаргдоацаш хIанз дIадаьннад холера, чума, тиф санна дола дукха нах боабеш хинна лазараш. Боккхийча наха хIанз дагадагIаций цхьан хана бIарчча халкъаш легадеш а миллионаш бола нах боабеш а хинна уж «даьлагара таIазараш».

Советски Союзе шеррача фронтаца лоаттабу къовсам наьха унахцIено а са а бахьан долаш, цар ха йIаьхъяр духьа ба. Тоалуш латт профилактика, араювл керда, пайданагIа йола тайп-тайпарча лазарашта дарбаш ду средстваш. Кхайкора, хорша, кхыдолча даржача лазарашта дарбаш де Iомабеннаб советски лораш. Эшадаьд полиомиелит — берех инвалидаш беш е царна Iоажал яхьаш хинна берашта хула анаш. Из лазар хIанз дика дIадоаккх вай мехка хьаяьча, дунен тIа эггара дикагIа йолча, къаьсттача вакцинаца.

Iовешшехьа долаш хинна а цул тIехьагIа хьакхийтта а дуккха лазараши айпаши операцеш а еш дIадоахалу хIанз хирургашка. Массанена а ховш да, цар аппендициташта, язва желудкана, тайп-тайпарча дестамашта, сима юкъеи чиша ахкарга чуи хулача кхерилгашта, массе тайпарча шелалла кхийттача лазарашта, травмашта дика дарбаш делга.

Укх тIеххьарча ханналца дега е керта хьоана операцеш е вIаштIехьдалацар хирургий. ХIанз къаьстта институташ ехкай дега веча хана долаш хиннача а ваьчул тIехьагIа кхийттача а айпашта операцеш еш, бийста хьоа хьоIабеш, водянка яха лазар, хьоана хинна грижа дIадоаккхаш, эпилепсена дарба деш. Сага кер чу цхьаккха моттиг яц лорал деш волча хирурга скальпель дIа ца кхоачаш.

II.

ХIанзарча медицинанеи техниканеи карагIдувлача хIамаша веча хана дегIах доахкаш хинна айпаш, тайп-тайпара лазараш дIадаха йиш хилийта ца Iеш, кхоачашйоацача сага органашта меттел искусственни, механически органаш е биологически оалаш йола протезаш — кхыча организмацара хьайица унахцIена органаш оттае а торо хулийт. Сага организмана эшаргйола «запасной оатхалаш» хьаяра проблема я хIанз хьалхашка эттар.

Ховш да, нагахьа санна нах дынах, «веза хиннаволчун» лоIамах тийша Iеш хилча, из тайпа дош кхыметтел дага а дохаргдоацилга. Дына говзанчаша дувц, хIара саго йоаккхаргйола ха «из кхоллача хана дIаязъяь я», яхаш. Пайда хьа а баргбоацаш «тамашага» дог доахийтилга мара дыно сага луш хIама дац. Цхьабакъда, кхыметтел йоацаш йола «дарбан тамашаш» а дукха ювца хац библена. «Даьла йоазон» тIара ховш ма дарра, наггахьа моттигаш мара яц айперча сага дала укх дешашца «дарба» даь: «хьай кхел а ийце, дIагIо». ХIаьта медицина, Iилманнеи техниканеи хIанз карагIдаьннарий новкъосталца, денна берзабу цамогаш хинна эзараш нах, дIадоах веча хана доахкаш хинна а ваьчул тIехьагIа кхийтта а айпаш.

Саг веча хана заьлза хиннача е тIехьагIа телхача сага цIийпхьаьнашта меттел цIий лела пхьаьнаш искусственно хьадаьд хIанз пластмассах.

Iовешшехьа а айпе долаш цIий-пхьаьнаш дар Н. Коляй. Кхоачамболлаш цIий дагIацар бера пехкаш чу, кислород тоъацар цунна, сийнвеле хулар из, хьалъоза са дацар. КIаьнк тоалургвоацача ваьннав аьнна хетар. ТIаккха профессора А. Вишневске СССР медицински Iилмай Академерча хирурге Институте операци йир цунна, телхачоа меттел искусственни пха а оттабеш. Лечара даьккхар бер. УнахцIена а волаш дегIааха а деша а ваьлар из. Искусственни пхьаьнаш — из са доалла моттиг я. ХIанз вай мехкарча йоккхийча клиникашка иштта искусственни пхьаьнаш а увттадеш, бIаьш бераш лечара доах.

Айпе йолча е могаш йоацача маьженашта меттел увттае мегаргйолаш искусственни маьженаш хьаю металлахи пластмассахи. Шинна оагIорахьарча хьаьн-гIолгашка туберкулез долаш вола М. Панин лерттIа дIалелалуш вацар. Доктора К. Сиваша тха институте могаш йоацача цхьан маьженна меттел института опытни завода мастерскешка кийчъяь металлически маьже оттайир цунна. ХIанз искусственни маьжи лелаю Панина, лелалуш а болх беш а ва из. Уж тайпа маьженаш заводе кийчъю цамогаш волчунна эшарга хьежжа лорааша деча заказех.

Хьадаьд экспериментальни электронни кулг - протез. Кийчъяь а «Технолог» яхача московски заводо арахецаш а я оаз яйташ йола къамарг-шод. БIарга хIама ца гучоа хIама бIаргадайтаргдолаш бола электронни бIарг хьабе кийчбеш ба хIанз. Къорача наха хIама хозийташ йола электронни аппараташ хIанзале а хьаяь я.

500 совгIа тайп-тайпара хирургически «вооружени» хьаяьй тха института медикашеи инженерашеи. ЦIи хеза волча итальянски Iилмахочо Марио Долиотта «хирурге даькъера советски спутникаш» аьнна цIи тиллай човнаш тегача вай аппаратех.

III.

Iоажала духьала лоаттабеча къовсаме медицинана карагIдаьнна хIамаш доккхий да. Хила йиш яц аьнна хете а, хIанзале а дуккха моттигаш я советски Iилмахоша байна нах дийнбеш. Искусственно цIий лелийтача аппаратаца бу из болх. Цун новкъосталца дегага болх юха болабайта а садахийта а йиш я, хIаьта йолче, венна саг дийнве а йиш я, нагахьа санна болх ца беш дог ма сеццинге а из гIулакх дойя.

ХIанз укх сахьата из аппарат йоккха а чоалхане а я. Больницашта чухь мареи цу тIа а аьттув бола хьалаш ца нийсделчеи пайда эца йиш йолаш яц из, цудухьа хIанз а шерра юкъейоалаяьяц из. Цхьабакъда, гаьна яц лелае атта йола аппарат — «искусственни доги пехкаши» — хIара лоро ше денна беча балха тIа пайда эца а ханал хьалхагIа тIаенача Iоажалца моллагIча больнице къовсам лоаттабе а йиш хургйола ха.

Пхьаьнашка гIолла цIий чудахийтарца саг дийнвеш йола метод оттаяьй Москверча профессора В. Неговске лаборатоpe. Из метод хIанз шерра юкъейоалаяьй клиникашка. Цхьаккха «даьлагара новкъостал» доацаш бIаьш нах юхадийнлу из бахьан долаш. Мишта хул из?

Саг ма веллинге а цун пхьаьнашка чухец донорашкара ийца цIий. ТIаккха шиь боарамах кхеста долалу цIий, сеца хинна дог юха а болх бе долалу, хIаьта, цу тайппара, кислород ца тоъарах йовш хинна сага дегIацара клеткаш, хьоасий, организма чура органаш ца йолийташ соцаю. Цу гIулакхах ка ялара чIоагIа лоархIам болаш я саг дийнвеш йола ха. Цунах ка яргья клинически Iоажал тIаеначул тIехьагIа 10 минутал совгIа ха яьнна ца хуле, организма клеткаш, къаьстта а керта хьаь клеткаш талха йолаялале.

Цу тайппара хьаяьй дего харцахьа бу болх лер тIа баккха, сецача дегага юха а болх болабайта йиш хулийташ йола электростимулятораш. Дефибриллятор яхача вокх электрически аппарато сецача дега 2—3 эзар вольтага кхоачаш боккха электрически низ чу а бахийте, цун болх юха а хьоабу, деттадала доладолийт из.

Операци еча хана унахочунна А. Петровна клинически Iоажал тIаера —. дог сецар. Сихха дефибрилляторга болх болабайтар. Дог дийнделар, цхьабакъда, харцахьа детталора, цхьан боарамагIа ца детталуш, цкъа сихеи тIаккха шортеи деттalора. ТIаккха болх болабайтар электростимуляторга. Дега болх нийсбелар, юха а цхьан боарамгIа даьлар из, низ чубера цунна. Iоажал тIехьашка яьккхар советски Iилмахоша.

Дефибрилляторей электростимуляторей новкъосталца юха а болх бе доладалийта йиш я, масала, ди тохаро, соцадаь дог. ХIаьта из ма лоархIарий «сигаларча таIазарех» эггара чIоагIагIа дарех. Сага ди кхийттача «дала вийнав», «дала техад» оалар массаза а даьлах тешаш болча наха. ХIанз уж «боабаь» нах вайга дийнбе йиш я, нагахьа санна воай средстваш вай ханнахьа оарцагIйоахе.

Цу тайппара, укхаза дына духьала йоал медицина лазар эшадарца а Iоажал тIехьаяккхарца а.

Боадо а дынах тешилга а цу тайпара майрра эшаду Iилмо, дувцараш «долла хIама даьлагара да», «долла хIама даьла пурамах лел» яхаш дыно дувцар бокъонца харцдолга тешшаме хьа а хьокх.

IV.

БIаргаш дайнача наха «бIарга са чудайташ хиннад» дала, аьнна яздаьд библе тIа. ХIаьта В. Филатова Одессе Iомаяьча методах хIанз лораша кхыъкхе бIарга цIи чу а оттайийя бокъонца бIарга са чудайт эзараш болча бIаргаш дайнача наха. БIарга операци еш волча хирурго баьдбийрзача сага бIарга юкъе шиь тайпара «кор» доаккх, тIаккха цу чу оттаю кхыча бIаргах яьккха тоаяь консервированни сийрда бIарга цIи. Цу корахи бIарга цIерахи, кизга бIалгах санна, хIама бIаргаго воал саг. Уж тайпа операцеш ю Советски Союзе мелйолча йоккхийча городашка. Филатова методах сага бIарга цIи оттаяр — сага маьженаши кхыдола дегIа доакъоши юхадийндареи кхыъкхе дараш оттадареи проблемах цхьа дакъа мара дац. ХIанзале а вIаштIехьдоал дIадаьнначоа когаметта цIока, тIехкаш, чачхамаш оттае а сага шиь органаш юхадийнъе а, вешта аьлча реплантацеш е.

Цхьа хатар а хинна кулг даьккхадар ткачиха йолча В. Молодовкинай. Из даьккха 20 минут йоаллашехьа а профессора П. Андросова Склифосовске цIерахча институте дIатийгар цун кулг. Из дика хоттаделар, хIаьта кхалсаг хIанз цунца болх беш а я. Хьайбаех хьадаьха тIодаши жамараши организмаца доацаш, холодильника чу дадаш дии бийсеи даьккхача а юха хьайбаех дIа а хетте дийндора доктора А. Лапчинске тха институте. ДIахо опыташ а ёш, советски Iилмахой, шеко йоацаш халонаш эшае а укх гарггарча цаш, вIаштIехьдаргда еррига хана сага органаш увттае а.

Вай а доазол дехьарча а Iилмахой уйла тIайийрзай организмаца доацаш, къаьсттача сосуда чу са хьахилийтара. Дерригача дунено йийцар къаьстта шиь тайпарча сосуда чу искусственно кхедеш бер-эмбрион-хьахилийтача а дийна долаш цунга юххьанца 29 дии, цул тIехьагIа шоллагIа опыт яьча хана 60 дии даккхийта вIаштIехьдаьнначa а итальянски биолога Петрукче опыташ. Искусственно хьахулаш лаьттача бера сурт даьккхача, цу тIара шаьра бIаргагора сага керттера маьженаш. Iилмахочо уж опыташ яьй дIаьннача маьженашта меттел сага оттае, дикагIа хотталургйола дийна маьженаш яхар духьа. Ала дезаш да, «са мел доалла хIама хьакхоллар даьла мара вац» яхаш дыно беча хьехамо профессора Петрукче опыташ геттара харцахьа лаьрхIа хилар а Итале кхы ца яйташ католически киназо соцаяь хилар а.

ХIанз вайцига еш я уж опыташ дIахо.

Коммунизм хьалъеш боаллача вай мехка советски медицинана шерра торо еннай шиь тохкамеи экспериментальнии болх шерра дIабахьа. Шерагара шу массаза доал кхы а дукхагIа а дикагIа а Iомадергда цо сага дегI. Цо цунна дарбаш даь ца Iеш, из Iовешшехьа а цунах даьхка доккхий айпаш дIа а доахаргда. МоллагIа а цамогаш йолча е дIаяьннача сага маьженна когаметта унахцIена, цун хиннaчул эшажагIа йоаца маьже оттае йиш хургья. ХIаьта цу гIулакхо юххера а дикка йIаьхъергья советски наьха ха. Советски медицине иштта кхоачашъю дерригa а сага духьа яха коммунизма сийлахьйоккха принцип, массадолча хIаман тIехь харцду дыно дувца доацараш, чIоагIбу тешаме ха санна советски наьха унахцIенои синоши лорадеш долча Iилма боккха низ.

Кхоанен разведчикаш опыт дIа-юха эцаш ба

Вай ханара дикагIа барех болам ба коммунистически къахьегама болам. ХIара ди тIехьагIа шерлуш латт цун мугIараш. Къаьст-къаьста болхлойи бригадаши хинна ца Iеш бIарччача предприятей коллективаш а я коммунистически къахьегама боламе дакъа лоацаш — коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабеш. Из сий дола цIи лелаеча а из яккхар духьа къовсам лоаттабеча а коллективаша коммунистически хьисапе къахьега, баха болхлой Iомабара, кхоанарча сийрдача вахара зIирган дегIадоаладара дикка опыт Iоаьй.

«Тахан новатора карагIдаьннар — кхоана коллектива карагIдоалаш», — иштта да коммунистически къахьегама ударникийи коллективайи керттера дарех лозунг. Шоашта карагIдаьннар массанена а дIадовзийтилга чIоагIа леладу цар. Иштта шоаш Iоаяь опыт дIа-юха эцаш къамаьлаш дар укх деношка хиннача Ленински районерча коммунистически къахьегама ударникийи коллективайи хьалхарча слете дакъа лоацаш хиннараша даьраш.

Коммунистически къахьегама предприяти яха цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабеш я Центральни ремонтно-механически завода коллектив. ХIанз заводе 13 бригадеи участоки я из цIи лелаеш, 320 ударник ва. Завода коллектива карагIдувлача доккхийча гIулакхашта, коммунистически хьисапе къахьега, баха болхлой кийчбара тIехьа лоаттабеча къовсама хетадир шиь къамаьл завода директора нов. Сардалашвиле.

Шоай балха опыт дIа-юха эцаш къамаьлаш дир слете иштта ГАРО завода коммунистически къахьегама ударника нов. Штепа, «Красный молот» завода № 7 йолча коммунистически къахьегама цеха начальника нов. Цыганкова, коммунистически къахьегама предприяти яха цIи яккха къовсам лоаттабеча № 1 йолча хIамаш тегача фабрика парторганизаце секретара нов. Николенкос, кхычар.

«Красный молот» заводерча коммунистически къахьегама ударникийи коллективайи балха опыта обобщени еш тIеххьарча хана дукха болх баьча нефтяной института марксизмаи-ленинизмаи кафедра йоккхагIа йолча хьехархочо нов. Логиновас дукха масалаш доаладир завода болхлоша коммунистически хьисапе къахьегаш хилар дувцаш. Къамаьл дир слете КПСС Ленински райкома секретара нов. Правеньке а.

Берригача коммунистически къахьегама ударникашка, коллективай членашка, из сийлен цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабераша да ь кхайкарал тIаийцар слете дакъа лоацаш хиннараша.

Иштта вIашагI а беттaлуш опыт дIа-юха эцилга пайдане гIулакх да коммунистически къахьегама болам боаржабара.

С. СУЛТАНОВ.

АРМЯНСКИ ССР. Ереване хьалъеш латт йоккха теплоэлектроцентраль. Цо болх бергба Карадагера (Азербайджански ССР) йоагIача Iалама газаца. Ерeвански ТЭЦ-а укх шерре а промышленни ток лургья.

СУРТА ТIА: хьалъеш латтача Ереввански ТЭЦ-а цхьан участке.

Б. НЕМРУТА сурт.
ТАСС фотохроника.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Хоржамашкара хоржамашка

Юрта Совет

Пхи шу хьалхагIа Кень-Юрта хиннача сага хIанз цу юрта тIакхоачача хана хеталургда: «Тувла-м веннавац со?» аьнна. Цу хана лакхача берда кIал, массача Тирка йисте уллача цу юртах Лакха-Берде оалар. ПаргIата а безаме а яцар юрт. Бийсана Лакха - Берде бIарга ца гуш тIехбувлар нах, хIана аьлча гаьннара бIаргагуш йола электрически сердало яцар юрта, хIаьта дийнахьа вIалла а гацар из — топпарах даь, лохига, хи йистерча берда тара а долаш дар цигара цIенош.

Кхы тайпа да гIулакх хIанз. Кень-Юрт бIарга ца гуш вусаргвац кхыметтел «Йилбаза тIий» аьнна поэтически цIи йоаккхача тIаьна тIабодача а цигара дIахо Надтеречни районе бодача а новкъа гIолла вода саг, лоа санна кIай кIираш теха, дотобесса шифери цIе кирпишки тIаулла хоза цIенош дагIача цу йоккхача юрта массехк километр гаьна из никъ боде а. Наькъа водача сага бIарг тIаотташ я нийсача квадратех кварталаш яьха йола шаьра нийса улицаш а.

Цхьабакъда, цIеноши кварталаши яц юрта керттердар — уж хьаяь нах ба. Уж шоай тайпара нах ба ала хIама дац. Уж а, кхыбараш санна нах ба — колхозхой, хьехархой, механизатораш, медицински болхлой, дешархой, дуккхача шерашка къахьийгачул тIехьагIа салоIаш бола боккхий нах. ГIулакхаш а дац цар кхы эргаш — цар ялаташи доахани кхеду, берашта хьех, доахан детт, лаьтта оах, бIаьстан юхье кхашка балхаш дара колхоза техника кийчъю. Массаза а шоаш даьр деш ба уж. ХIаьта керттердар да тахан наха болх мишта бу хар, тайп-тайпара боахамаш долча 1-ча Мая цIерахча йоккхача колхоза дикагIа йола бригада шоаех лоархIийта бокъо цар мишта яьккхай хар.

Берригa нах — новкъостий, вежарий! КПСС Программа тIа яздаьча саг чIоаггIа лоархIаш долча цу дешай маIан дикагIа кхетадеш санна хеталу цу кердача юрта бахача наха юкъерча гIулакхашка хьежача; дикагIа кхетадеш санна хеталу колхозерча къахьегам тIа цар хьалхле яккхара бахьан.

Эггара хьалха из гуш да вIаши дIа-юха деча гIулакхашка хьежача.

Юртарча школе пионервожателла болх беш я Мамошина Валентина. Грознега хьожаде бераш цига Iодигар духьа транспорт яккха гIерташ из лийннача хана бIаргаяйнаялapе ховргдар из мелла сагота я. ХIаман бала боаца саг селла чIоагIа оарцагIваьнна хьувзаргвацар — машина яц аьлча. «Еце фу дергда хIаьта, иштта дIааьлча ялаций со начальникашка?» ХIанз-м Валентинай аьттув баьнна ма хилийта берaш городе дигара (дукхагIча хьале наькъаш во хилар бахьан долаш), цхьабакъда, цо ше яхар а дергда, мехкдаьттахой город берашта бIарга а гургья.

Цкъа сагота хьайзар фельдшер Шурыгина Галина — чIоагIагIа дола аппендицит дар унахочунна, из сихха больнице кхоачаве везар, хIаьта дIавига транспорт яцар. Ираза цигача машинаца вена хьакхаьчар колхоза председатель нов. Вьючный. Василий Степанович наькъаш доацача гIолла шовзткъа километр наькъа венавале а (ше вар из машин лехкаш), бригаде саггота де дезаш дукха гIулакхаш дале а, цамогаш вар-м саг ма вий! Ваха раьза хилар Василий Степанович. Шозза хоттала чу а яха яллийса машин хьалйоаккхаш ваьллар из, хIаьта а унахо лорашка кхоачавир цо.

Укх тIеххьарча шерашка дика цIенош деш дукха нах ба юрта. ЦIенош деш вар Титаев Махьмад а. Цхьабакъда, чIоагIа хала дар цунна уж хьалде — ше ха яха, инвалид вар, дезал дукха бар. Юртара нах оарцагIбаьлар цун гIулакха. Бригадо а юрта Совето а даьча дехарах Титаевна мах боацаш гIишлой материалаш елар, лоалахоша цIенош хьалде новкъостал дир, хIаьта Титаев хIанз шиь дезалца кердача цIеношка вах.

Уж масалаш селла тамаш йолаш деце а, Кень-Юртахоштa хов, моллагIа хало шоашта тIакхаьчача а шоаш вIаши новкъостал дергдолга.

Юртара къахьегамхой вIаши новкъостлен а вежарий а гIулакхаш де баьннаб общественни гIулакхаш чIоаггIа бехктокхаме лоархIаш уж хиларах.

Кень-Юрта баха нах дукхагIа бараш нохчий ба. Шоай даймехка цIабаьхкача хана царна хьалхашка этта эггара сaготагIа дола гIулакх дар чуIе цIенош хьалделга. Цул кIезигагIа лоархIам болаш дацар общественни плана дош а — дIайийначa хIамай хьувкъам дикка лакхбе а, хьайбай продуктивность совъяккха а, юртбоахама продукташ дукхагIа яха а езар. Бытовой хьалаш лер тIа деце — бизза низ тIабахийта къахьегаргдац колхозхочо, общественни боахам эсала бале — къахьегамах луш бола мах кIезига хургба, хIаьта хьадоаккхаш хIама ца хилча торо а хургьяц.

Массане дага а баьнна соцам бир цар — пхе дийнахьа колхозе болх беи шин дийнахьа шоашта цIенош хьалдеи.

Грозненски района «Первомайская» яхача станицана — колхоза центральни усадьбана — цхьа ткъаьх километр гаьна я Кень-Юрт. Районни организацеш кхы а гаьнагIа я. Из бахьан долаш колхоза а района а кулгалхой наг-нагахьа мара багIац юрта, бригаде, хIаьта йоачан хинна наькъаш доацача хана чIоагIагIа йолча машинашца е говрашца мара воалургволаш яц. Цудухьа дерригa гIулакхаш юрта Советага гIолла къестаду.

Юрта Совето новкъостал дир, юрта Совето вIаштIехьдаьккхар... Кень-Юрта каст-каста хоз уж тайпа дешаш. МоллагIа а гIулакх ийшача юрта Совет дагайох.

Дукха гIулакхаш да юрта Совета исполкомеи цун председатела Халидов Хьумайдеи кхоачашдераш.

Клуб, тика хьалъе, водопровод йилла, электричествои радиои чуйилла еза юрта; цу тIа гучадаьлар школе классашта цIенош тоъаш ца хилар... Укхаза а оарцагIъяла еза юрта Совет.

— Хала ха яр — юххьанцара ха дага а еха, дог тийша, йоах дIахо Хьумайда, — тхо, юрта Совета штатни болхлой, кхыметтел еррига исполком а, лоархIадергдацар вахаро тхона хьалхашка оттадаьча декхарех, нагахьа санна чIоагIа актив тха хиннаецаре. Тхо нахах тийшар, цар гIо-новкъостал дергхиларах, цар инициативах тийшар, цудухьа гIулакх дикагIа а лелар.

Да а дар из иштта. Юрта Совето къоастаде дезаш моллагIа дош эттача, из къоастадеча юкъе даим дакъа лоац депутаташа, массаза болх беча комиссеша, активисташа.

Юрта Совета а бригада кулгалхошта а доккха новкъостал ду юрта боахама гIулакхашта йолча массаза болх беча комиссе. Цунна кулгалдеш ва депутат Дадберов Шахран. Массаза а бригадера гIулакхаш мишта латт хьеж комисси. Депутаташ хьеж шура мел йоаккх, кхашкара балхаш де тракторни бригада кийча йий, юртбоахама техника малагIча хьала тIа я. Лер тIара даьнна гIулакх долаш моттиг хилча сихха тоаду цар.

Бахача наха а колхозхошта а юкъе боккха болх бу юрта Совета депутаташа, тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара уж тIаберзабар духьа. Эггара хьалха колхозе шоаш дика къахьегарца хьокхам а телаш ю цар агитаци.

Iалаьмате дика болх бу дояркаш болча депутаташа Худаеваи Джамалдаеваи, мугIарерча колхозхоша депутаташа Абдурахманова, Бисултанова, Хадаева, Саидова.

Депутаташ дика производственникаш хинна ца Iеш, колхоза производство вIаштIехьъяккхара исполкома новкъостал деш а ба.

Юртбоахама производстве сaготагIа йола ха я ялат чуэцар. Болхлой ца тоъаш моттигаш нийслу каст-каста. Циггача бригадира новкъостал де оарцагIйоал юрта Совет. Юрта Совета председатель волча вIашагIкхийте лоацца совещани яьчул тIехьагIа вIашагIкъаьста депутаташ дукха ха ялалехьа колхозхой коа тIа увтташ хул.

ДIадахача шера декабрь бетта депутаташи активи вIашагIкхийтар юрта Совета исполкома отчетага ладувгIа, 1961 шера баьча балха итогаш е.

Дика гIулакхаш дукха хиннад дIадахача шера. Уж дийцар пренешка къамаьлаш даьча новкъосташа. Юрта боахамера балхаш тIехдика кхоачаш а даь, колхозе хьалхара моттиг яьккхар бригада, 90 саг шоай дезал а тIехьа кердача цIеношка чухайнав, 260 саг чухошаш йола клуб хьалъяьй, еррригача юрта электричество а радио а чуйиллай. Дукха болх баьб юрт тоаеш, хозъеш.

Цхьабакъда, дIахо кхыча новкъа лестар къамаьл.

— Дика клуб я вай хьалъяьр, — аьлар ше къамаьл деш Эскиев Рамзана, — цхьабакъда, цу чура болх хIанз а эсала лел. КIезига еш лекцеш, наггахьа мара доклад яц, наггахьа мара кхалсаг ягIац клубе.

Укх шера водопровод йIаьхъе, аьнна депутата Саидова енна предложени чIоаггIа раьза а хинна тIаийцар вIашагIкхийттараша. Малара эшачул совгIа, юрт тоаяра а эш хий.

— ДIадахача шера бIаьстан юхье кхо эзар га егIар оаха. Цхьабакъда, хий ца тоъар бахьан долаш ахаш йокъаелар уж, — йоах нов. Саидова.

Къамаьлаш дерашка чIоагIа ладувгIаш вар юрта Совета председатель. Юрта эшараши цигара гIулакхаши миштад цунна ца харах дацар из. Цунна дика хетар, гIулакхаш цар нийса кхетадеш хилар.

«Актива, депутатий новкъосталца, наьха инициативах пайда а эцаш, нахагара Iомалуши уж вIашагIтохаши хилча мара кхы а доккхагIа толамаш даха йиш яц колхозни юрт хьалъеча», — уйла йора Халидов Хьумайда.

Нийса уйла я Iа ер, нов. Халидов!

В. СЕМЕНОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета инструктор.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре
Йоккха зал — «Человек амфибия» Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

№ 1 йола зIамига зал — «Человек амфибия». Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

№ 2 йола зIамига зал — «Человек амфибия». Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

№ 3 йола зIамига зал — берий сеанс — «Мультипликационни фильмай сборник». Долалу: 9.30, 10.50, 13.10, «Человек амфибия». Долалу: 1.30, 3.30, 5.30. 7.30, 9.30.

Город Грозне, Дербентски улицагIа 27, яхаш йолча Абумуслимова Светлана Марковнас суде деннад гоод Грозне, Луговая ул. 36, вахаш волча Абумуслимов Гези-Хажи Ибрагимовичагара ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный. ЦIеча фронтовикий улица, 15.
Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15.
Телефоны: зам. редактора — 2-07-01, ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.
Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции, 30/3.

СФ05037. Заказ № 1600.